

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Kogukonnaharidus ja huvitegevus

Sirli Solom

**PÕHIKOOLI ÕPILASTE HINNANGUD SEKSUAALHARIDUSELE ÜHE KOOLI
NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Agda Grahv, MA, pedagoogika õpetaja

Viljandi 2023

Resümee

Põhikooli õpilaste hinnangud seksuaalharidusele ühe kooli näitel

Teaduspõhine seksuaalharidus on noortele oluliseks vahendiks mõistmaks oma seksuaalsust, mis on loomulik osa meis kõigis.

Minu seminaritöö “Riigigümnaasiumi kümnendate klasside õpilaste hinnangud seksuaalhariduse käsitlemisele inimeseõpetuse ainetundides” tulemustest selgus, et noored mõtestavad enda jaoks erinevalt seksuaalsuse olemust ning seksuaalharidust. Paljus on sel teemal antav haridus sõltuv õpetaja-õpilaste vahelisest usaldussuhtest ning õppesisust, millised allikad õpetaja on seksuaalteemade õpetamiseks valinud.

Lõputöös jätkan oma uurimust, seades eesmärgiks välja selgitada, millised on 8. klassi õpilaste hinnangud seksuaalharidusele ühe kooli näitel. Uurimuses kasutan kvantitatiivset uurimismeetodit, andmete kogumiseks viisin läbi küsitluse 8. klassi õpilastega.

Uurimuse tulemustest selgus, et põhikooli osas oli teadlikkus seksuaalharidusest küsitluses osalenud õpilaste seas heal tasemel, õpilased mõistavad seksuaalsuse ja seksuaalhariduse sisu. Õpilaste teadmiste tase oli seotud inimeseõpetuse tundidest osavõtuga – vastajatel, kes käisid inimeseõpetuse tundides osaliselt, oli seksuaalsuse ja seksuaalhariduse analüüsimisega raskusi.

Ootuste osas soovivad õpilased tundides senisest enam käsitleda erinevaid seksuaalteemasid ning seostada teoreetilist õpet näidetega elust. Õpilased väärtustavad seksuaalhariduse õpetamist pingevabas ja nende jaoks nauditavas õhkkonnas.

Võtmesõnad: seksuaalharidus, formaalõpe, põhikool

Abstract

Assessments of Primary School Students on Sexual Education: A Case Study of One School

Evidence-based sexual education serves as an essential tool for young individuals to understand their sexuality, which is a natural aspect of all of us.

Based on the findings of my seminar paper titled "Perceptions of Tenth-Grade Students in a State Gymnasium Regarding the Treatment of Sexual Education in Human Studies Classes," it became apparent that young people interpret the nature of sexuality and sexual education differently. The education provided on this subject largely depends on the trust relationship between teachers and students, as well as the curriculum and the sources chosen by the teacher for teaching sexual topics.

In my thesis, I continue my research with the aim of determining the perceptions of eighth-grade students regarding sexual education, using one school as a case study. I employ a quantitative research method, collecting data through a survey conducted with eighth-grade students.

The results of the study revealed that the awareness of sexual education among the participating students in elementary school was at a good level. Students comprehend the content of sexuality and sexual education. The students' knowledge level was linked to their participation in human studies classes; respondents who attended these classes partially struggled with the analysis of sexuality and sexual education.

In terms of expectations, students desire to cover a wider range of sexual topics in class and connect theoretical teaching with real-life examples. Students value the teaching of sexual education in a stress-free and enjoyable environment.

Keywords: sexual education, formal education, elementary school

Sisukord

Sissejuhatus	5
1.Seksuaalharidus	7
1.1 Holistiline seksuaalharidus	9
1.2 Seksuaalhariduse ajalugu.....	11
1.3 Seksuaalhariduse ajalugu eesti koolides.....	12
1.4 Seksuaalharidus eesti koolides tänapäeval	13
2.Uurimuse meetodika	16
2.1 Andmekogumismeetodi valik ja valimi määratlemine	18
2.2 Andmete kogumine ja andmeanalüüsi ettevalmistus.....	21
3. Tulemuste analüüs ja järeldused	22
3.1 Uurimistöö tulemused.....	22
Kokkuvõte	38
Kasutatud allikad.....	40
Lisad:	1
Lisa 1: Küsimustik.....	1
Lisa 2: Lapsevanemate kiri.....	16

Sissejuhatus

Minu kogemus noorsootöötaja ja inimeseõpetuse õpetajana on näidanud, et noortel on suur huvi arutleda seksuaaltervise teemadel. Noorte arvamusel olen neutraalne isik, kellega on võimalik vabalt ning avameelselt rääkida seksuaalsust puudutavatest teemadest. Põhikooli õpilased, kellega kõnelesin inimeseõpetuse ainetundides seksuaalsusest, avaldasid, et neil on lihtne sel teemal minuga vestelda, kuna olen avatud ning ei häbene kõnelda asjadest nii nagu need on. Lõputöö fookuseks olen seadnud noored ning nende ootused seksuaalharidusele.

Kõik inimesed on seksuaalsed, kuid nende seksuaalne potentsiaal areneb elu jooksul (Maailma Terviseorganisatsioon [WHO], 2015). Seksuaalsus on areng, mis ei lõppe täiskasvanuks saamisega ega seksuaalpartneri leidmisega, vaid inimese seksuaalsus areneb sünnist surmani - igal inimesel ise moodi.

Seksuaalsuse mõistmine, seksuaaltervisest teadmine ning seksuaalharidus on inimese tervikliku arengu olulised komponendid. Seksuaalsus on loomulik osa meis kõigis, kuid selle tunnetus ja väljendus on igal inimesel erinev. Et inimesed saaksid täisväärtuslikult ning rõõmupakkuvalt oma seksuaalsust nautida, on oluline seksuaaltervis. Inimestel on vaja nii teadmisi kui ka oskuseid, et osata hoida oma seksuaaltervist. Et tagada kõikidele inimestele ühtsed alusteadmised seksuaaltervisest, mängib formaalõpe suurt rolli. Seksuaalharidus toetab inimese loomulikku seksuaalset arengut, aitab mõista inimese enese seksuaalsust ning selgitada inimlikke väärtusi. Seksuaalharidus toetab rahvatervist, tõstes teadlikkust tervise hoidmisest ning heaolust, samuti nende oskuste ja teadmiste rakendamist. Seksuaalharidusel on oluline roll turvalise seksuaalkäitumise toetamises ning ka vägivallaennetuses. (Jüristo et al, 2019)

Laste ning noorte seksuaalse identiteedi väljakujunemisele aitab kaasa vanemate või üldiselt pereringi eeskujude armastuse väljanäitamine ning toetus. Kuid samuti on vajalik formaalne seksuaalharidus, et tagada vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud elus hakkamasaamiseks. (Part et al., 2011) Seksuaalharidus valmistab noori ette tulevaseks eluks, andes teadmised, kuidas luua ja hoida rahulduspakkuvaid ning turvalisi suhteid. Seksuaalharidus aitab seksuaalsusega seonduvaid negatiivseid tagajärgi ennetada ning vältida. Holistiline seksuaalharidus annab teadusel põhinevat teavet seksuaalsuse kõikide aspektide kohta ning samal ajal aitab lastel ning noortel arendada oskusi, et vastavalt omandatud teadmistele käituda. Selline käsitlus soodustab lugupidavate ja avatud hoiakute kujunemist ning aitab luua võrdõiguslikku ühiskonda. (WHO, 2015)

Formaalõppe sisust on võimalik kõigi noorteni tuua teaduspõhiseid seksuaaltervise teadmiseid, käsitledes neutraalselt muidu piinlikust tekitavaid ning isiklikke teemasid. Põhjalik ning teaduspõhine seksuaalharidus annab noortele kõnealusest teemast laiaulatuslikke teadmiseid, mille üheks näiteks on vältida sugulistel teel levivaid haiguseid. Lisaks on seksuaalharidus oluliseks vahendiks noorte seksuaalse heaolu edendamisel. (Chinelli, 2022)

Minu seminaritöö “Riigigümnaasiumi kümnendate klasside õpilaste hinnangud seksuaalhariduse käsitlemisele inimeseõpetuse ainetundides” tulemuste analüüsist ning järeldustest selgus, et noored mõistavad seksuaalsuse olemust ning ka seksuaalhariduse vajalikkust erinevalt. Seetõttu võis minu tollases küsitluses olla piirangud tulemuste tõlgendamisel, kus vastuseid anti lähtudes oma arusaamadest. Selgus, et enamusel küsimustikule vastajatest pole teoreetilisi teadmisi eraelus vaja läinud. Vastused annavad aimdust, et seksuaalsuse alla mõtlesid vasatajad seksuaalvahekorra kui akti peale. Seminaritöö järeldustes tõin välja, et järgnevas uurimuses oleks vaja uurida esiteks, mida noored mäletavad, millest tundides räägiti ning teiseks, mis teemad seksuaalhariduse alla kuuluvad. Need teadmised aitavad mõista, kas noored saavad aru, mis on seksuaalsus ja seksuaalharidus.

Olles alustav õpetaja pidasin oluliseks saada suhete ja seksuaalsuse käsitluse kohta tagasisidet. Soovisin teada saada, kuidas õpilased end tundides tundsid ning millised olid nende ootused seksuaalharidusele, samuti kas õpilased said oma küsimustele vastused. Sellest tekkis idee arendada seminaritöös alustatud teema oma lõputööks.

Professionaalseks enesearenguks ja noorte õppimise toetamiseks on minu **lõputöö eesmärk** välja selgitada, millised on 8. klassi õpilaste hinnangud seksuaalharidusele ühe kooli näitel.

Eesmärgi täitmiseks seadsin **kolm uurimisküsimust**:

1. Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalsusest?
2. Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalharidusest?
3. Millised on 8. klassi noorte ootused seksuaalharidusele?

Terminit “arusaam” tõlgendan oma töös Eesti õigekeelsussõnaraamatu (2018) järgi kui käsitust, tõekspidamist, mida pean ootuste väljaselgitamise eelduseks.

1. Seksuaalharidus

Seksuaalharidust hakatakse omandama juba lapsena ning õppimine selles vallas kestab elu lõpuni, sest inimese arenguga kaasnevad muutused ka seksuaalsuses. Formaalne seksuaalharidus käsitleb nii emotsionaalset, tunnetuslikku kui füüsilise arengu osa ning selle eesmärk on toetada laste ja noorte normaalset seksuaalset arengut. Lisaks selgitab kõnealune haridusosa turvalisi inimsuhteid, hoiakuid ning vastutust enda ja teiste seksuaalse heaolu ja tervise eest. Euroopa seksuaalhariduse standardite kohaselt on igal inimesel õigus saada eakohast seksuaalharidust. (WHO, 2015)

Seksuaalhariduse õpetamisel tuleb arvestada noorukite vaimset, füüsilist ja sotsiaalset arengut. Lisaks tuleb anda neile eakohaseid seksuaalteadmisi ning propageerida sobivaid seksuaalhoiakuid ja käitumist. (Chou et al., 2020)

Paraku pole seksuaalhariduse läbiviimine koolides alati lihtne, kuna esineb vastupanu, mis peamiselt põhineb hirmudel ja väärarusaamadel (WHO, 2015).

Uurimuses “Kooli seksuaalhariduse mõjust Eestis” tuuakse välja, et eakohane seksuaalharidus ei soodusta seksuaalelu varajasemat algust, vaid lükkab seda pigem edasi (Part et al., 2011). Samuti on tähendatud, et kui seksuaalharidus on puudulik, suureneb tõenäosus riskikäitumisele ning sellest tingituna ka seksuaalse ärakasutamise ohvrite arv. (Çelik, 2018)

Laste ja noorte seksuaalse väärkohtlemise hoiakute ja kogemuste uuringus (Hillep et al., 2020) selgus, et seksuaalhariduse kvaliteet on kooliti ebaühtlane. Ühe põhjusena toodi esile, et koolides on kvalifitseeritud õpetajate puudus. Samuti ilmnes, et noorte hinnangul keskendutakse seksuaalhariduses liigselt anatoomiale ning pinnapealsemalt käsitletakse suhete-, seksuaal- ja kohtinguvägivallaga seotud teemasid. Samas on noorte ootused selle uurimuse järgi vastupidised. Lisaks ootavad noored rohkem aktiivõppe meetodite kasutamist seksuaalhariduses. Kuna seksuaalteemad on delikaatsed, tuleb neid meetodeid rakendada usaldusväärses klassikeskkonnas. Samuti peab informatsioon olema eakohane ja kohandatud vastavalt konkreetsele klassi koosseisule. Kvaliteetse seksuaalhariduse takistusteks võib spetsialistide hinnangul kujuneda koolijuhtide negatiivne suhtumine seksuaalharidusse. Samuti tuleks lastele ja noortele kättesaadavat seksuaalteemalist filtreerimata infot selgitada, et maandada riskikäitumist. (Hillep et al., 2020)

Enne 90ndaid polnud formaalõppes seksuaalharidust ning seksuaalsuse teemadel rääkimine oli tabu. 1996. aastal kinnitati põhi- ja keskkooliduse õppekavva kohustusliku õppeainena inimeseõpetus, kus alates neljandast klassist käsitleti terviseõpetuse, suhtlemisõpetuse, inimeseõpetuse, psühholoogia ja perekonnaõpetuse kursusi (Eesti Seksuaaltervise Liit [ESL] 2019). Paraku polnud siis veel õpetajatel teadmisi ja oskusi, kuidas seksuaalsusest kõnelda ning õpilased ja ka õpetajad võisid tundides tunda ebamugavust. Seega on mõistetav, et on lapsevanemaid, kes oma negatiivse kogemuse tõttu üritavad oma lapsi samalaadsest traumast säästa.

Seksuaalkasvatus võib tekitada tugevaid emotsioone nii lastes kui täiskasvanutes, seda erinevatel põhjustel. Seksuaalsuse teemal kõnelemine (ka 21. sajandil) on tihti tabu või piinlikkust tekitav teema. Täiskasvanute piinlikkustunne tekitab noortes omakorda tunde, et tegemist on teemaga, mida täiskasvanutega on ebamugav arutada. Sellised hoiakud pole kaasasündinud vaid kujunevad välja elu jooksul. Seksuaalteemadel kõneldes on oluline, et informatsioon oleks adekvaatne ning usaldusväärne. Sellist informatsiooni võiks lapsele või noorele jagada just ümbritsevad usaldusväärsed täiskasvanud, seetõttu on oluline pöörata tähelepanu ka täiskasvanutele, et neid toetada ja jagada teadmisi ning kogemusi, kuidas sellist informatsiooni oma lasteni viia. (Jüristo et al., 2019) Kuid lapsevanematel võivad puududa teadmised, kuidas õpetada. On mõistetav, et õpetajad või lapsevanemad võivad tunda ebamugavust seksuaalteemadel rääkides, kuid see ei tähenda, et neid teemasid peaks vältima või panema vastutuse ainult vanematele või õpetajatele, kellele on antud ülesanne sellega tegeleda. (Eelmaa, 2018) Nii lapsevanematel kui ka õpetajatel on ühine vastutus, et noored saaksid eakohast seksuaalharidust.

Eesti noorte seksuaaltervise uuringust selgus, et noored (14– 18. aastastest vastajatest) soovivad suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemadel lisaks koolile saada teavet sõpradelt ja vanematelt. Uuringu andmed näitasid lapsevanemate vähest osalemist seksuaalhariduses. Võrreldes vanematega räägitakse sõpradega rohkem ning põhjalikumalt seksuaalelu ja -tervist puudutavatel teemadel. Nii saavad noored oma kogemusi, rõõme ja muresid jagada, kuid see on ka võimalus eksiarvamuste, müütide ja valeinformatsiooni levikuks. Laiapõhjalises seksuaalhariduses on peale kooli tähtis roll lapsevanematel, sõpradel ja kontrollitud infoga teabeallikatel (nt veebilehed seksuaaltervis.ee, hiv.ee). Uurimuse järeldustes toodi välja, et vanemad vajavad suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemadel harimist,

et nad julgeks ja oskaks oma lastega nendel teemadel rääkida. Lapsevanematele suunatud info on võimalik leida Eestis loodud veebilehelt tarkvanem.ee, kust vanemad saavad praktilisi nõuandeid muu hulgas seksuaalkasvatuse valdkonnast. (Lõhmus et al., 2021)

Eestis on seksuaalharidus põhikoolis kohustuslik. Paraku kõigis Euroopa riikides nii pole nagu näiteks Slovakkia. Kõnealusel riigis uuriti noorte suhtumist seksuaalkasvatusse, kus selgus, et küsitletavate noorte suhtumine seksuaalkasvatusse oli üldiselt küll positiivne, kuid noored, kes ei käinud seksuaalsust puudutavates tundides, nende suhtumine oli negatiivsem ning neist enamus ei leidnud, et seksuaalharidus oleks vajalik. Suurem osa uurimuses osalejatest oli käinud seksuaalsust puudutavates tundides ning nende arvamus oli, et seksuaalsuse teemadel arutlemine ei ajenda neid seksuaaltegevustega varasemalt eksperimenteerima. Samuti selgus, et noorte arvates peaks juurdepääs seksuaalharidusele olema inimeste inimõigus. (Miškolci et al., 2019)

Euroopa seksuaalhariduse standardites (WHO, 2015) on kirjas, et Euroopas tervikuna on viimastel aastakümnetel olnud suunitlus, mille kohaselt seksuaalharidus on kohustuslik ning vanematel pole õigust oma last antud tundidest ära võtta, isegi kui lapsevanematel on vastumeelsed tunded õpitavale.

1.1 Holistiline seksuaalharidus

Traditsiooniliselt on seksuaalharidus keskendunud seksuaalsuse negatiivsetele aspektidele, mis on seotud riskide, soovimatu raseduse ja seksuaalsel teel levivate infektsioonidega. Negatiivne lähenemine tekitab lastes ja noortes sageli negatiivseid emotsioone, sageli hirmu. Lisaks ei vasta negatiivne lähenemine nende vajadustele ning enamasti ei haaku haigustest rääkimine ja hirmutamise üldse nende eluga. Positiivne lähenemine aitab lastel ja noortel saada esmavajalikud teadmised ja oskused, et määratleda ning mõista oma seksuaalsust ja suhteid, olles erinevatel arenguastmetel. Holistiline seksuaalharidus toetab ning julgustab täisväärtuslikult ning vastutustundlikult nautima oma seksuaalsust ning suhteid. Samuti on need oskused hädavajalikud selleks, et kaitsta end ja oma partnereid võimalike riskide eest. Seksuaalsus on loomulik osa inimese arengust ning eluteest. Seksuaalharidus ei tohiks piirduda haiguste ennetamisest rääkimisega, samuti ei tohiks rääkida seksuaalsusest hinnanguliselt ega ainult hirmutades vaid peaks selgitama noortele ka seksuaalsuse positiivset olemust ja teadmist, et seksuaalsus saab olla ka nauditav. Holistiline seksuaalharidus hõlmab laia temaderingi, mis seonduvad seksuaalsuse kehaliste, emotsionaalsete, sotsiaalsete ning kultuuriliste aspektidega. (WHO, 2015)

Nii lapsevanemana kui õpetajana on oluline säilitada positiivne suhtumine kui räägitakse seksuaalsusest. Paraku õpetajate endi sotsiaalsed kogemused mõjutavad selgelt nende veendumusi seksuaalkasvatusele. Seega seksuaalkasvatusest kõneldes ei tohiks säilitada stereotüüpseid väärtusi, sõltumata õpilaste soost (McNamara et al., 2011 viidatud Chou et al., 2020 j).

Mitmekülgne seksuaalharidus edendab seksuaaltervist viisil, mis ei hõlma ainult seksuaalsuse bioloogilisi aspekte vaid ka selle psühholoogilisi ja emotsionaalseid aspekte, võimaldades noortel kogeda nauditavaid ja turvalisi seksuaalkogemusi (Lameiras- Fernandez et al., 2021)

Seksuaalharidust õpetades tuleks meeles pidada nõuet, et õpilased peavad tundma end tunnis turvaliselt. Samuti tuleks õpetajal austada õpilaste piire ning privaatsust. Klassiruumis ei tohiks õpilaste isiklike kogemusi lahata, kuna need pole taktitunde baasil üldiseks arutamiseks sobilikud ja võivad jagaja ebamugavasse olukorda seada. Samuti tuleb enne seksuaalteemadel kõnelemist kokku leppida reeglid, millega kõik õpilased nõustuvad. Lisaks tekitab noortes turvatunnet see, kui seksuaaltervisest kõneldes ollakse sootundlikud. (WHO, 2015)

Holistiline seksuaalharidus toetub järgmistele põhimõtetele (WHO, 2015, lk 27):

1. seksuaalharidus on eakohane, vastates noore inimese arengutasemele ja arusaamisvõimele, samuti võtab see arvesse kultuurilist ja sotsiaalset keskkonda ning on sootundlik. See vastab noorte reaalsele elule;
2. seksuaalharidus põhineb seksuaal- ja reproduktiivõigustel;
3. seksuaalharidus põhineb holistilisel heaolu kontseptsioonil, mis hõlmab ka tervist;
4. seksuaalharidus põhineb kindlalt soolisel võrdõiguslikkusel, enesemääramisel ja erinevuste aktsepteerimisel;
5. seksuaalharidus algab sünnist;
6. seksuaalharidust tuleb mõista kui panust õiglase ja kaastundliku ühiskonna heaks, võimestades üksikisikuid ja kogukondi;
7. Seksuaalharidus põhineb teaduslikult õigel teabel;

Holistiline seksuaalharidus annab teadusel põhinevaid teadmisi ja oskusi seksuaaluse kõikide aspektide kohta. Lisaks aitab seksuaalharidus arendada oskusi, kuidas vastavalt teadmistele olukordades käituda. Seksuaalharidus toetab avatud hoiakute kujunemist,

lugupidamist enda ning ka teiste vastu, samuti aitab luua võrdõiguslikku ühiskonda. (WHO, 2015)

1.2 Seksuaalhariduse ajalugu

Peale seksuaalrevolutsiooni 1970-ndatel hakkasid Lääne-Euroopa koolid õpetama seksuaalharidust. Samal ajal muutusid rasestumisvastased vahendid, eelkõige beebipillid, laialt kättesaadavaks ning enamuses riikides legaliseeriti abort. 70ndatel oli seksuaalrevolutsioon suur muutus, kuid teised lisategurid tõid kaasa ka soolise võrdõiguslikkuse arengu. Tänu eelnevalt nimetatud muutustele oli võimalik hakata eristama seksuaalsust soojätkamisest. Samuti oli võimalik peale seksuaalrevolutsiooni hakata avalikult arutama seksuaalsust puudutavate teemade üle ning seksuaalsus polnud enam täielikult tabuteema. Tulemuseks hakkasid inimesed oma elus edasi lükkama pereloomist ning abiellumist. Sotsiaalsed muutused tõid esile lapse- ja täiskasvanuea vahepealse etappi, mida hakati nimetama noorukieaks. Uue vanuserühma teke vajab ühiskonnapoolset uut lähenemist, tervisehoiuteenuseid, põhjalikumate teavete ning koolides uut lähenemist tervise teemadel. Tänu seksuaalrevolutsioonile ning teistele muutustele, nagu näiteks rasestumisvastaste vahendite kättesaadavus ning informatsiooni kättesaadavus, tingis selle, et noortel oli suurem valik, kuidas oma seksuaalsust väljendada. Fookusesse jõudis teema, et nii indiviidi kui ka rahvatervise seisukohast on enne stabiilsesse suhtesse jõudmist noorel kaks riski: soovimatu rasedus ning seksuaalsel teel levivad haigused. 1980. aastatel osutus AIDSi epideemia ülemaailmseks riskiks ning hakati tegema suuremaid teavitusslikke muudatusi, et haigusi ennetada. (WHO, 2015)

Traditsiooniliselt olid seksuaalne väärkohtlemine ja vägivald tabuteemad ning isegi varjatud ühiskonna eest. Seksuaalse väärkohtlemise teema tõstatamine ühiskonnas tõi kaasa moraalse pahameele ning üleskutsed selliseid probleeme vältida. Samuti leiti, et meedia ning reklaamide seksualiseerimine mõjutab noorte seksuaalsustaju negatiivselt. Hakati rohkem keskenduma noorte seksuaalsusele ja seksuaaltervisele. Teadvustatud vajadus seksuaalhariduse järele sai alguse kogu Euroopa riikides 20. sajandi teisel poolel. Mõnes riigis võttis kohanemine kauem aega kui teises. Uued vaated noorte seksuaalsetele õigustele ja rollidele ühiskonnas, eelkõige inimõiguste seisukohast, aitasid kaardistada vajaduse ning vajalikkuse, miks on seksuaalharidust vaja. 21. sajandiks oli kujunenud seksuaalkäitumine Euroopa noorte seas selliseks, kus esmane seksuaalkontakt on keskmiselt 16–18 aasta vanuselt, lisaks on noortel enne

abiellumist või püsiva kooselu alustamist mitu erinevat seksuaalpartnerit. Koosellu või abiellu astutakse umbes 25– aastaselt ning esimene laps sünnib siis, kui vanemad on umbes 28– 30 aastased. (WHO, 2015)

1.3 Seksuaalhariduse ajalugu eesti koolides

1963. aastal viidi Eestis õppekavva sisse muudatus isikliku hügieeni tundidena, seetõttu käsitleti aastaid seksuaaltervisega seonduvaid teemasid isikliku hügieeni ning puhtuse hoidmise vaatenurgast. (Kagadze et al., 2005) Sel ajal ilmus ka tavalugejale suunatud erialast kirjandust, kus käsitleti soovimatu raseduse vältimist, prostitutsiooni, suguelu füsioloogiat jms. Nõukogude Liidu okupatsiooni aastatel oli seksuaalsus ühiskonnas tabuteema. Samuti polnud rasestumisvastased vahendid lihtsasti kättesaadavad ning nende kasutamisest ei räägitud ühiskonnas avatult. Kondoomide defitsiit jätkus peaaegu Eesti riigi taasiseseisvumiseni. (Rummul et al., 2006).

1980. aastast õpetati keskkooliastme õpilastele perekonnaõpetust, mis andis võimaluse rääkida seksuaaltervisest ja seksuaalsusest üldiselt, kuid õpilastel soovitati pigem seksuaalelust hoiduda. Rõhutati suguhaiguste levikut, soovimatu rasestumise ohtu ning abieluelsetele seksuaalsuhetele anti negatiivne hinnang. (Kagadze et al., 2005).

1990ndatel toimus seksuaaltervise õpetamise valdkonnas areng kui pedagoogid ja meedikud alustasid koostööd ning Tartu Ülikoolis ja Tallinna Pedagoogikaülikoolis hakati ette valmistama terviseõpetuse õpetajaid. Eesti Pereplaneerimise Liit töötas välja metoodilised materjalid, teostas õpetajatele koolitusi ning andis välja õppefilme, mis aitasid tõsta seksuaalhariduse kvaliteeti. (Kagadze et al., 2005).

1990ndatel toimus teismeliste raseduste arvus järsk langus, mis ei ole ilmselt seotud 1996. aastal kooli viidud kohustusliku hügieeni tundidega, vaid väike seos võis olla sellel ajal kujunemisejärgus olnud noorte nõustamiskeskuste võrgustiku arenguga. (Part et al., 2011) Asutati Noorte nõustamiskeskuseid ehk seksuaal- ja reproduktiivtervise keskusi, neid loodi 17 sarnast keskust üle Eesti aastatel 1991.- 2006. (Beaumont & Maguire, 2013). Abortide arvu langust mõjutas tõenäoliselt rasestumisvastaste kontratseptiivide ja tõese info kättesaadavus, lisaks seksuaalsusega seotud hoiakute liberaliseerumine ning reformid tervishoiusüsteemis. 2000ndatel toimus teismeliste abortide arvu- ja sündimuskordaja jätkuv vähenemine. (Part et al., 2011)

1996. aastal kinnitati põhikooli ja keskkooli riikliku õppekava alusel uus kohustuslik õppeaine nimega inimõpetus, kus käsitleti ka seksuaalkasvatuse teemasid. Uus ainekava andis ühiskonnale signaali, et seksuaalharidus koolis on teadmiste, oskuste ning hoiakute kujunemisel oluline osa hariduses. Õpetajatele anti suunitlus, et riskikäitumise ennetamiseks tuleb alustada seksuaalharidusega varajast koolieast peale ning erinevates kooliastmetes tuleb järjepidevalt ning süsteemselt läbida seksuaaltervise teemasid. (Kagadze et al., 2005)

1996. aastal kinnitati Eesti põhi- ja üldkeskkooli riiklikus õppekavas muudatus, et teisele ja kolmandale kooliastmele muutus kohustuslikuks uus õppeaine “inimõpetus ja kodanikuõpetus”, kus käsitleti seksuaalkasvatuse järgnevat teemasid: seksuaalsus, suguhaigused, väärtused, kontratseptsioon, otsuste tegemine, soorollid, suhted, tingimusteta armastus, usaldus, vastutus, AIDS– i (Eesti põhi- ja üldkeskkooli..., 1996)

2002. aastal muudeti Eesti põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas ka algklassidele inimõpetuse õppeaine kohustuslikuks (Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava, 2002). Õppekava uuendamise visioon keskendus ennetamisele ning tervise- ja seksuaalhariduse teemadele (Beaumont & Maguire, 2013).

Viimased täiendused toimus aastal 2011 kui gümnaasiumiastmesse lisati kohustuslik kursus nimega perekonnaõpetus (Põhikooli riiklik õppekava, 2011).

Eesti õppekavades järgitakse Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) koostatud Euroopa seksuaalhariduse standardeid, mis on teadus- ja tõenduspõhised kvaliteetse seksuaalhariduse kujundamiseks.

1.4 Seksuaalharidus eesti koolides tänapäeval

Inimõpetus on lõimitud igasse kooliastmesse, eesmärgiga toetada noorte toimetulekut eakaaslaste seas ning pere, kogukonna ning ühiskonna liikmena, aidates sellega õpilase kujunemist sotsiaalselt küpseks ning teovõimeliseks isiksuseks. Inimõpetuse üldeesmärk on toetada õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengut, terviseteadlikkust, ausust, hoolivust, vastutustunnet ning õiglust. Samuti kujundatakse inimõpetuses esmasel teadmised ning ka hoiakud soolise võrdsuse osas. (Põhikooli riiklik õppekava, 2011)

Igal koolil on õigus koostada ise õppekava, võttes aluseks riikliku õppekava. Õppekava kehtestab direktor, kuid enne seda esitatakse see kinnitamiseks ja muudatuste ettepanekuteks kooli hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule. (Eesti riigi infoportaal, 2021)

Toon kolme kooli inimeseõpetuse ainekava näite, et anda ülevaade, kui palju on ainetunde, kus saab käsitleda seksuaalharidust.

1. Minu uuritavas koolis on inimeseõpetuse ainekavas käsitletud suhete ja seksuaalsuse teemat 11 ainetundi, millest üks tund kestab 45 min (Uurimuse läbi viidud kooli inimeseõpetuse ainekava, 2022).
2. Loksa Gümnaasiumi inimeseõpetuse ainekava põhikoolile 8. klassis käsitleb 11 tundi seksuaalhariduse teemasid (Inimeseõpetuse ainekava põhikoolile).
3. Tallinna Mahtra Koolis pole välja toodud inimeseõpetuse ainekavas ainetundide arvu, vaid ainult õppetulemused ning õppesisu, mis annab õpetajale paindlikkuse otsustada kui mitu tundi seksuaalteemasid käsitletakse (Inimeseõpetuse ainekava põhikoolile).

Uurimuses osalenud koolis on inimeseõpetuse ainekavas teema “Suhted ja seksuaalsuses”, mille sisuks on: seksuaalsuse olemus ja seksuaalne areng, lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne orientatsioon, soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele, seksuaalvahekord, turvaline seksuaalkäitumine, rasestumisvastased meetodid, seksuaalõigused, seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine nagu HIV ja AIDS ning abi ja nõu saamisvõimalused (2022, lk 41–46)

Järgnevalt toon välja aruande „Eesti noorte seksuaalervis: teadmised, hoiakud ja käitumine“ esitatud küsitlusuuringu „HIVi temaatikaga seotud teadmised, hoiakud ja käitumine Eesti noorte hulgas“ kogutud andmete tulemusi ning järeldusi. Uuringus osalesid 14-18- aastased noored. Aruandes esitati 2021. aasta uuringu peamisi tulemusi kui ka olulisemate näitajate trende vahemikus 2003-2021 (Lõhmus et al., 2021).

Eesti noorte seksuaalervise uuringust selgus, et esimese seksuaalvahekorra ajal oldi keskmiselt 15- aastane. See on püsinud 2003-2021 aastatel muutumatuna. (*ibidem*)

Uuringu (Lõhmus et al., 2021) järeldustest selgus, et enamik noori käitub seksuaalsuhetes vastutustundlikult. Vähenenud on seksuaalvahekorra kogemustega noorte osakaal. Paraku on seksuaalvahekorras olnud noorte hulgas kondoomi kasutamine vähenenud. Kondoomi kasutavad vähem need, kellel on negatiivsem suhtumine kondoomidesse. Lisaks näitavad andmed, et noortel on kondoomi kasutamise oskus puudulik, viimasel juhul vahekorras kondoomi kasutanud noortest kümnendikul libises kondoom vahekorra ajal maha või see purunes. Vähenenud on ka teadmised HIV põhilistest levikuteedest ning muutumatuna on püsinud teadmiste tase seksuaalsel teel levivate infektsioonide vältimise meetoditest. (*ibidem*)

Positiivsena võib esile tuua, et küsimustikule ligi pooled vastanutest hindavad kooli seksuaalharidust heaks või väga heaks, kuid vaid kümnendik vastanutest peab teemade käsitlemist halvaks või väga halvaks. Selgus, et koolides on kõige levinum passiivne õppevorm ning kõige vähem tehakse praktilisi tegevusi või harjutusi.

Laste ja noorte seksuaalse väärkohtlemise hoiakute ja kogemuste uuringust (Hillep et al., 2020) selgus, et seksuaalhariduse kvaliteedi parandamiseks formaalõppes peaks olema rohkem motiveeritud ja koolitatud õpetajaid. Seksuaalhariduse teemat peaks inimeseõpetuse õpetaja erialal rohkem käsitlema ning tegevõpetajatele pakkuma rohkem täiendkoolitusi. Koolituste õnnestumiseks on oluline koolijuhtide teotus ning tasuta õpe. Uurimuses osalenud spetsialistide hinnangul võib kvaliteetse seksuaalhariduse takistuseks kujuneda koolijuhtide negatiivne suhtumine seksuaalharidusse.

Rhode Islandi uurimuses (Cummings et al., 2021) selgus, et tajutatavateks takistusteks seksuaalhariduse õpetamisel on õpetaja mugavus, aeg, vanemate tõenäolised reaktsioonid ja koolituse puudumine.

2. Uurimuse metoodika

Oma töö eesmärgi täitmiseks kasutasin kvantitatiivset uurimismeetodit, kuna käsitlen uurimismaterjali kvantitatiivselt, arvandmetena. Uurimistöö kirjutamisel kasutasin Neumani (2013, lk 320) küsitlusuuringu teoreetilist mudelit, mis on jaotatud kuueks etapiks.

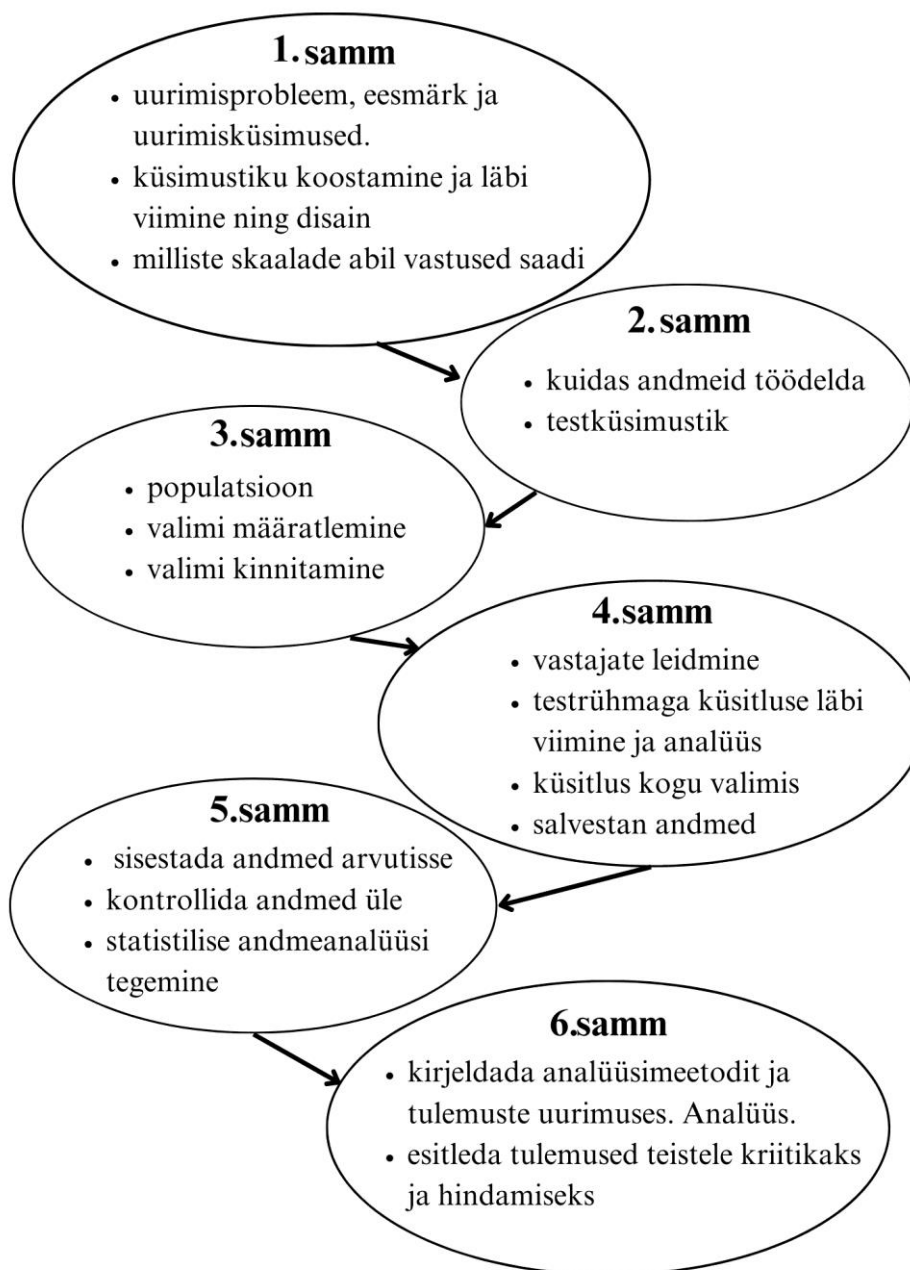
Lõputöö uurimuses kasutasin oma seminaritöö „Riigigümnaasiumi kümnendate klasside õpilaste hinnangud seksuaalhariduse käsitlemisele inimeseõpetuse ainetundides“ kolme küsimust:

1. Kas oled saanud seksuaaltervist puudutavatele küsimustele tunnis vastused?
2. Kuidas tundsid end inimeseõpetuse tundides kui käsitleti seksuaaltervise teemat?
3. Kas tundides oli selliseid teemavaldkondi, mida pead enda jaoks väga huvitavaks, kuid sellest ei räägitud?

Küsimustiku koostamisel sain ideid „Eesti noorte seksuaaltervis: teadmised, hoiakud ja käitumine 2021“ (Lõhmus et al., 2021) uurimusest. Kasutasin kolme küsimust, et andmeanalüüsis võrrelda antud uurimust enda uurimuse tulemustega. Need kolm küsimust on:

1. Millal peaks Sinu arvates hakkama õpetama seksuaalharidust Eestis?
2. Kas tundides käsitleti **rohkem** suhete, seksuaalsuse ja seksuaalelu positiivseid külgi, kaasnevaid ohte ja probleeme või võrdselt nii positiivseid külgi kui kaasnevaid ohte ja probleeme?
3. Kust oleks Sinu jaoks kõige meeldivam ja käepärasem saada infot suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemade kohta?)

Joonis 1. Küsitlusuuringu teoreetiline mudel

2.1 Andmekogumismeetodi valik ja valimi määratlemine

Esimene samm – Lõputöö eesmärk on välja selgitada, millised on 8. klassi õpilaste hinnangud seksuaalharidusele ühe kooli näitel.

Eesmärgi täitmiseks seadsin kolm uurimisküsimust:

1. Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalsusest?
2. Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalharidusest?
3. Millised on 8. klassi noorte ootused seksuaalharidusele?

Võttes arvesse uurimisteema delikaatset iseloomu on küsimustiku vastamine anonüümne. Õpilaste nimed, isikuandmed ning samuti kooli nimi jäid anonüümseks, küsitud on ainult sugu ja vanust, et tagada noorte privaatsus ning et noored saaksid ausalt küsimustikule vastata. Soo märkimisel oli võimalik valida „ei soovi sugu avaldada”. Läbi anonüümse küsimustiku on tõenäolisem, et õpilased julgevad väljendada oma arvamust, teades, et pole võimalik õpetajal eristada tema vastuseid teistest.

Küsimustiku koostamisel lähtusin: 8. klassi inimeseõpetuse ainekavast, 8. klassi inimeseõpetuse õpikust ning WHO välja töötatud Euroopa seksuaalhariduse standardist.

Küsimustiku koostamise meetod on kombineeritud poolsuletud ehk valikvastustega ning avatud ehk vabavastustega küsimustest.

Suletud küsimustega saadakse informatsiooni vastusevariantide piires, paraku võib nii uuritava nähtuse mingine aspekt jääda vahele. Seega võib juhtuda, et uurija ei suuda alati kõiki vastusevariante välja mõelda, mille vahel vastajad sooviksid valida. Et vastajad saaksid valida sellise vastuse nagu nemad soovivad, on suletud küsimustel kasutatud vabavastuse rida “muu” või “täpsusta”. See võte võimaldab küsimustiku koostajal kontrollida kuivõrd täpselt võimalikke vastuseid koostaja ette näha oskas (Õunapuu, 2014). Kuna suletud või valikvastustega küsimused survestavad vastajat, et ta leiaks endale sobiva vastuse loetelust. Selleks, et vastaja jaoks muuta vastamine paindlikumaks lisatakse sageli valik “ei oska öelda”. See võimaldab vastajal väljendada neutraalsust või -informatsiooni puudumist. (Õunapuu, 2014). Näiteks on küsimustikus küsimus, kus uuritakse noorte ootusi seksuaalhariduse käsitlemise muutuste osas (küsimus nr. 22), kuna tegemist on keerulise küsimusega ning 8. klassi õpilased võib olla ei oska sellisele küsimusele vastata, siis on mõistlik jätta neile võimalus valida “ei oska öelda” vastusevariant. Suletud ning poolsuletud küsimusi on küsimustikus kokku 17.

Õunapuu (2014, lk 162) sõnul annavad avatud küsimused vastajale võimaluse avaldada oma isiklikku arvamust ning väljendada hoiakuid. Küsimustikus esinenud kahele uurimisküsimusele, mis on seksuaalsus ning seksuaalharidus, on võimalik õpilasel oma sõnadega vastata, mis annab võimaluse esiteks õpilasel ise mõtiskleda selle üle mis need on ning uurimuse läbiviijale annab selguse, kui paljud 8. klassi noored mõistavad ning oskavad ise seda sõnastada. Avatud küsimusi on küsimustikus kokku 9.

Ankeedis on kolm küsimust, kus kasutasin Likerti skaalat. Sellega mõõdetakse vastajate hoiakuid. Skaala alusel väljendab vastaja väidetega nõustumist või mittenõustumist. Likerti skaala peamiseks tunnuseks on keskpunkt “ei oska öelda”. Sellise vastusevariandiga väljendab vastaja neutraalsust, positiivsete ja negatiivsete hinnangute vahel. (Õunapuu, 2014, lk 163, 166)

Ankeedi poolsuletud küsimuste puhul, kus on ette antud märksõnade määramised, tuginesin inimeseõpetuse õppeaine põhialusele (inimeseõpetuse õpikus väljatoodud märksõnadele). Õpilastel oli enne ankeedi täitmist 11 ainetundi, kus käsitleti seksuaalhariduse teemasid lähtudes inimeseõpetuse ainekavast ning küsimustikus esitatud märksõnad olid õpilastele teada.

Küsimustikus on 26 küsimust (vt lisa 1) Küsimustega 1–3 kogun osalejate taustaandmeid. Küsimused 4– 6 otsivad vastuseid esimesele uurimisküsimusele, milleks on “Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalsusest?”. Küsimused 7– 10 otsivad vastuseid teisele uurimisküsimusele, milleks on “Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalharidusest?”. Ning küsimused 11– 26 otsivad vastuseid kolmandale uurimisküsimusele, milleks on “Millised on 8. klassi ootused seksuaalharidusele?”.

Küsimustiku alguses on isiklik pöördumine noorte poole (vt lisa 1), kus tänasin lõputöös osalemise eest ja vastasin mõnele küsimusele, mis noortel juba eelnevalt võis tekkida: miks õpetaja õpilaste arvamusi sel teemal uurib, kas õpilaste vastuseid saab seostada kindla isikuga ning miks õpilane peaks küsimustiku täitmisele aega kulutama. Enne küsimustikule vastamist panustasin eelnevates tundides aega eeltööle, kus selgitasin, miks on õpilaste vastused minu kui õpetaja jaoks olulised. Oletan, et eeltöö pälvis õpilaste valmiduse õpetaja lõputöös osalema ning põhjalikumalt küsimustikule vastama. Isiklik pöördumine ankeedi alguses aitas meelde tuletada peamised kokkulepitud tingimused (anonüümsus ning kus andmeid kasutatakse). Usun, et tänu positiivsele koos- ja eeltööle olid õpilased valmis süvenema õpetaja lõputöö küsimustikule vastamisse.

Küsimustiku disainimisel lähtusin Õunapuu (2014) selgitusest, et oluline on vastajate motiveerimisel küsimustiku hea kujundus. Küsimustiku kujundamisel kasutasin heledaid siniseid toone, et tekitada kontrasti teksti ning tausta vahel. Küsimustikus on kolm plokki, et anda vastajale märku kui palju küsimusi on veel vastata, mis hoiab motivatsiooni küsimustikku lõpuni täita.

Teine samm – andmed salvestati Google Forms keskkonda, kus edasi teisaldasin andmed MS Excelisse, kus andmeid töötlesin.

Enne veel kui õpilastele küsitlust läbi viisin oli kontrollgrupile mõeldud testküsimustik, kuna Õunapuu (2014) sõnul tuleb ealist koosseisu ankeedi ülesehitamisel ja küsimuste sõnastamisel hoolega arvestada. Seega toimus enne ametlikku küsimustiku täitmist viiest vabatahtlikust õpilasest koosneva kontrollgruppiga eeltöö, kes vaatasid küsimustiku läbi ning andsid konstruktiivset tagasisidet. Eeltöö keskendus sellele, kas kõik saavad küsimustest samamoodi aru, samuti kas kõik mõisted, mida küsimustikus esitatakse on neile arusaadavad.

Kolmas samm – kasutasin oma töös ettekavatsetud valimit, kus üldkogumis oli 62 õpilast, ankeedile vastas 60 õpilast ning lõplik valim oli seega 60 õpilast.

Eesti Seksuaaltervise Liidu kommunikatsioonijuht Katrin Salundi (2022) selgitab ajaleht Pealinna artiklis tänapäeva seksuaalhariduse negatiivseid külgi. Salundi arvab, et seksuaalhariduse tase on kooliti erinev. Olenevat koolist on inimeseõpetuse tundide ajaline raamistik samuti erinev. Enamus põhikoolides on üks ainetund 45 minutit pikk. Kuid näiteks Tartu Kivilinna Kool (kodukord, 2022) rakendab pikki tunde ehk paaristunde, kus 75 minutit toimub õpetajaga vahetu kontakt ning 15 minutit iseseisvat õpet. Enamus põhikoolides on inimeseõpetust 5.-8. klassi õpilastel kord nädalas 45 minutit. Lisaks võtab tundi sisse elamine, kohalolu kontrolli tegemine, eelmise tunniteema meeldetuletamine 45 minutist umbes 5- 10 minutit aega ära.

Kuna koolide ainekavd ja tundide pikkused on erinevad ei saa antud töös kasutatud kooli 8. klasside õpilaste tulemusi ja järeltulemusi võrrelda teiste koolidega.

Uurimuses kasutan ettekavatsetud valimit, kuna osalejad on saanud antud koolis minu õpetuste järgi seksuaalharidust. Oma kogemustest lähtudes teadsin, et õpilased on valmis panustama ning andma ausat tagasisidet inimeseõpetuse 2. trimestri kursusele, kus läbiti seksuaalhariduse teemasid. Samuti tuginesin oma teadmistele, mida õpilased on selle trimestri jooksul õppinud ning kuidas olen neid õpetanud. Seega andis oma õpilastest valimi koostamine

ka eelise saada konstruktiivset tagasisidet oma tööle ning mõista noorte ootusi seksuaalharidusele. Õunapuu (2014) toob välja, et uurija lähtub oma teadmistest, kogemustest ning eriteadmistest mõne grupi kohta ning valib valimisse liikmed ise, lisaks püüab uurija leida populatsioonist kõige tüüpilisemad esindajad.

2.2 Andmete kogumine ja andmeanalüüsi ettevalmistus

Neljas samm – Küsitluse korraldamiseks suhtlesin uuritava põhikooli juhtkonnaga ning palusin nende nõusolekut, et viia läbi enda ainetunni raames oma ülikooli lõputöö uurimust. Edasi selgitasin tunnis noortele, miks toimub seksuaalhariduse teemaline uurimus ning lisasin, et osavõtt ei ole kohustuslik. Seejärel saatsin lapsevanematele kirja (vt lisa 2), kus selgitasin uurimuse eesmärgi ning palve lapsevanemate nõusoleku saamiseks oma lapse osalemiseks minu uurimistöös. Enne lapsevanematele kirja saatmist konsulteerisin õppejuhiga, kes ka andis omapoolse tagasiside, kuidas kiri võiks sõnastatud olla.

Ükski lapsevanem ei keeldunud oma lapse võimalusest uurimuses osaleda, samuti ei andnud ükski õpilane teada, et ei soovi uurimuses osaleda.

Nädal enne uurimuse läbiviimist palusin klassis vabatahtlikult endast märku anda õpilastel, kes sooviksid panustada küsimustiku testimisega. Viis õpilast avaldasid soovi testrühmas olemiseks. Testrühm sai peale küsimustiku täitmist kolm lisaküsimust:

1. Kas küsimustiku päises olevas sissejuhatuses, kus põhjendan, miks peaksid õpilased võtma aega, et küsimustikule vastata, on arusaadav ning mõistetav?
2. Kas mõne küsimuse puhul jäi sulle segaseks, mida õpetaja mõtleb selle all?
3. Kas on mõni küsimus, millele sa arvad, et su klassikaaslased ei oskaks vastata?

Peale testirühma tagasisidet analüüsisin küsimustiku läbi ning tegin korrektureid, et kõikidest küsimustest saadakse ühtmoodi aru.

Seejärel toimus 27-29. märts inimeseõpetuse ainetunni raames “Seksuaalhariduse tagasiside” küsimustiku täitmine. Küsimustiku täitmine toimus arvutiklassis ning täitmise ajal ei tohtinud nii oma klassikaaslastega ega õpetajaga vestelda. Kuna 15 õpilast 62. õpilasest inimeseõpetuse tunnist sel nädalal puudusid, siis saatsin keskkonnas Stuudium puudunud õpilastele kirja, palvega võtta aega ning vastata küsimustikule. Kuna ma ei pannud küsimustiku täitmisele lõppkuupäeva, laekus viimane vastus 4. aprillil.

Viies samm – vastused salvestati *Google Forms* keskkonda ning seejärel teisaldasin andmed *Microsoft Excelisse*, kus andmeid töötlesin ning analüüsisin. Seejärel tegin statistilise andmeanalüüsi. Koostasid andmekirjeldustabeli, kus selgitasin välja moodi.

Kuues samm – andmeanalüüsi meetodina kasutan kirjeldavat statistikat, et kogutud materjali analüüsida, kirjeldada ja seal sisalduvat informatsiooni lugejale kokkuvõtlikult esitada.

3. Tulemuste analüüs ja järeldused

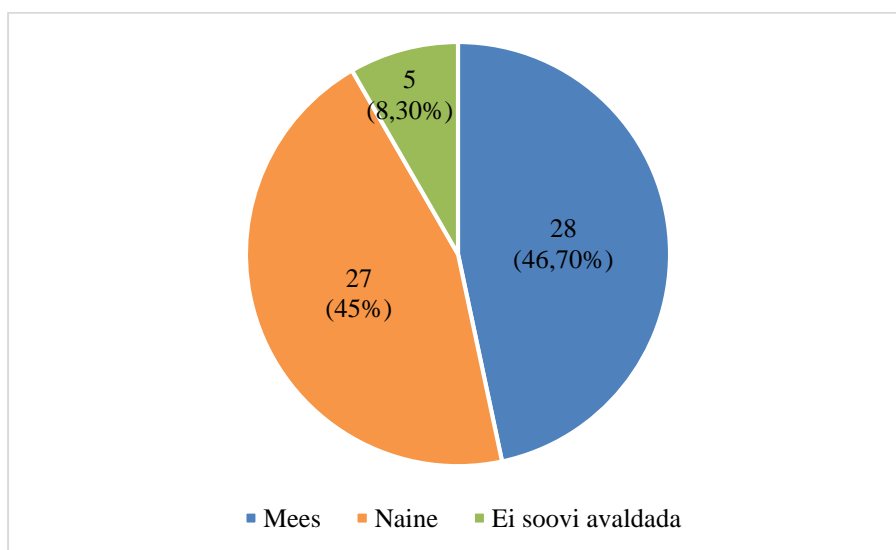
Käesolevas peatükis annan ülevaate uurimuse peamistest tulemustest uurimisküsimuste alusel.

3.1 Uurimistöö tulemused

Uurimistulemused esitan üheastmelise kirjeldava statistikana, kasutades jooniste selgitamisel läbivalt absoluutarve, kuna vastajaid oli alla 100. Mõnel joonisel olen absoluutarvudele lisanud tulemuste paremaks näitlikustamiseks ka protsentarvud.

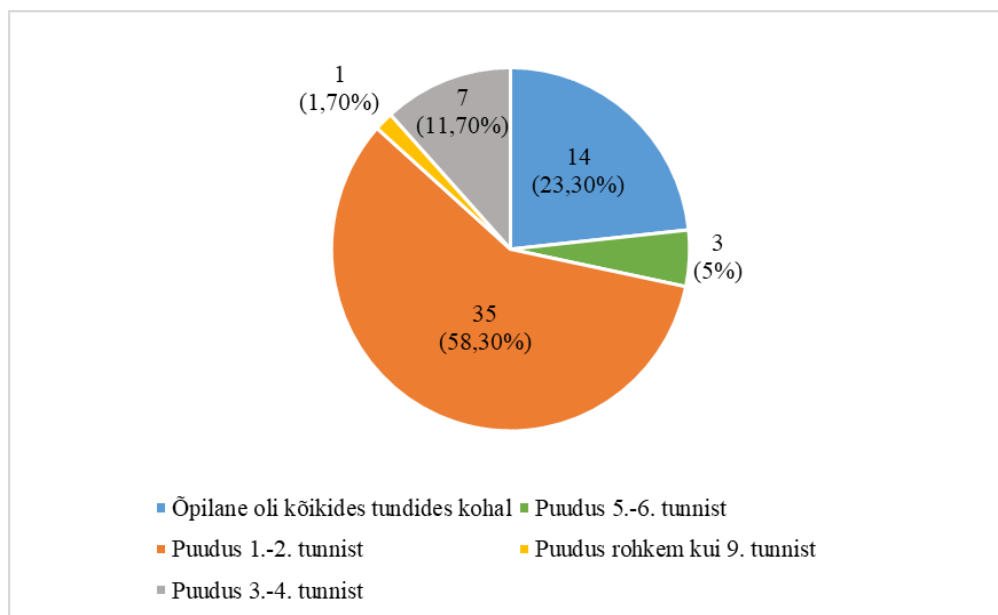
Küsimustikule vastas 60 õpilast, vastajatest olid 28 noormeest ning 27 neidu, viis vastajat ei soovinud oma sugu avaldada. Küsimustiku koostajana pidasin oluliseks, et noorukieas küsimustikule vastajatel oleks võimalik jääda sooneutraalseks, kuna see on aeg, kus alles toimub identiteedi kujunemine ning võimaluse andmine valiku näol „ei soovi avalikustada” toetaks noore vastaja autonoomset motivatsiooni küsimustiku täitmisel.

Joonis 2. *Vastajate sooline jaotus*

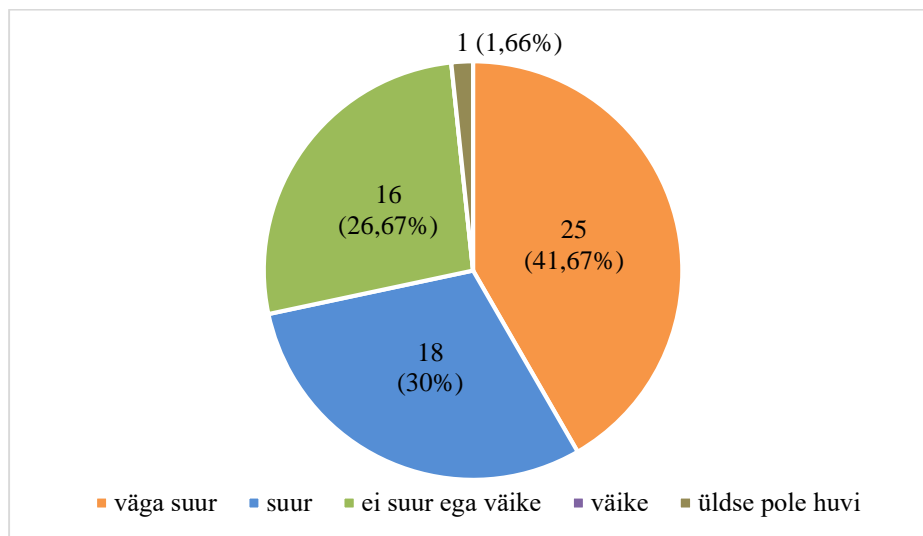
Vastajate tundidest puudumine avaldab eeldatavalt mõju nende teadmistele ja oskustele. Tõenäoliselt mõjutavad puudumised ka uurimuse tulemusi, sest õpilastel ei olnud kohustuslik vaid ainult soovituslik puudumise korral kodus antud teema ise endale selgeks teha. Joonisel 3 on esitatud andmed puudunud tundidest. Suhted- ja seksuaalsust käsitleti 11 ainetunnis. Üle poolte (35) puudusid 1-2 ainetunnist, kõikides tundides oli kohal 14 vastajat.

Joonis 3. Vastajate kohalolu 11 ainetunni jooksul

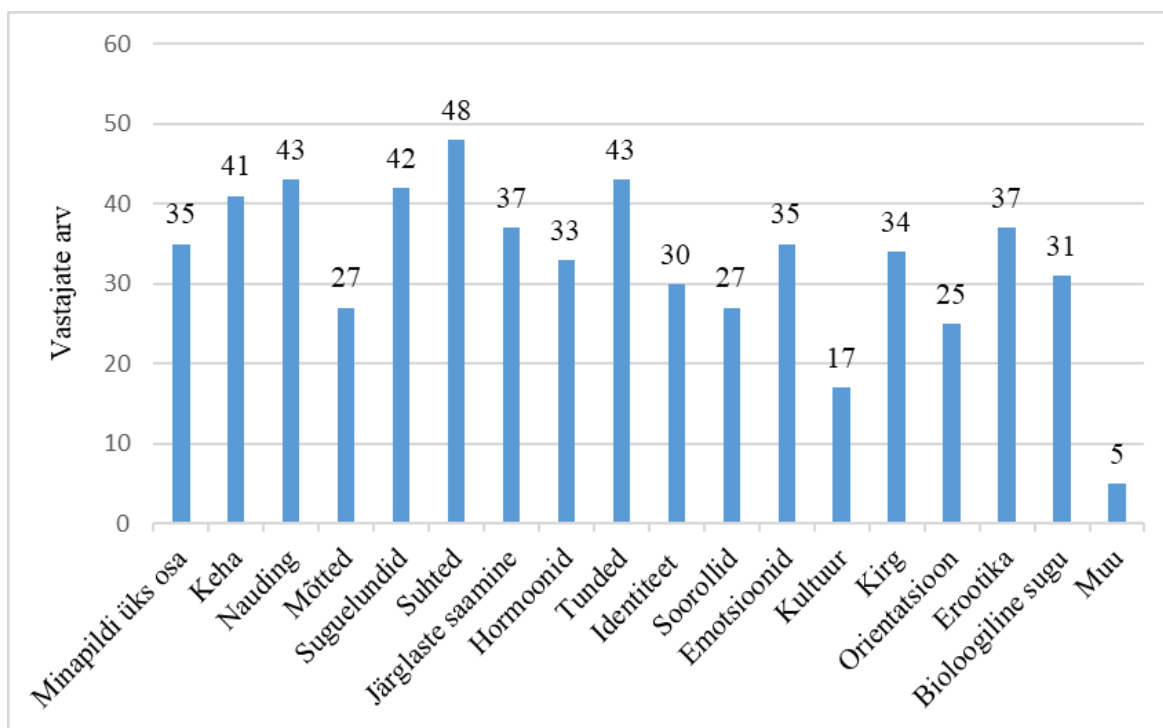
Vastajate huvi inimeseõpetuse tundides käsitletavate teemade vastu on enamused õpilastel kas väga suur (25) või suur (18). Antud vastajate suur huvi põhjendab seksuaalhariduse vajalikkust põhikoolis. Neutraalsust väljendas 16 vastajat ehk vastati “ei suur ega väike”. Selgus veel, et ainult ühel õpilasel polnud üldse antud teemade vastu huvi. Huvi küsimuse mood arvutus näitas, et kõige sagedamini esines vastust “väga suur” (25).

Joonis 4. Vastajate huvi inimeseõpetuse tundides käsitletavate teemade vastu

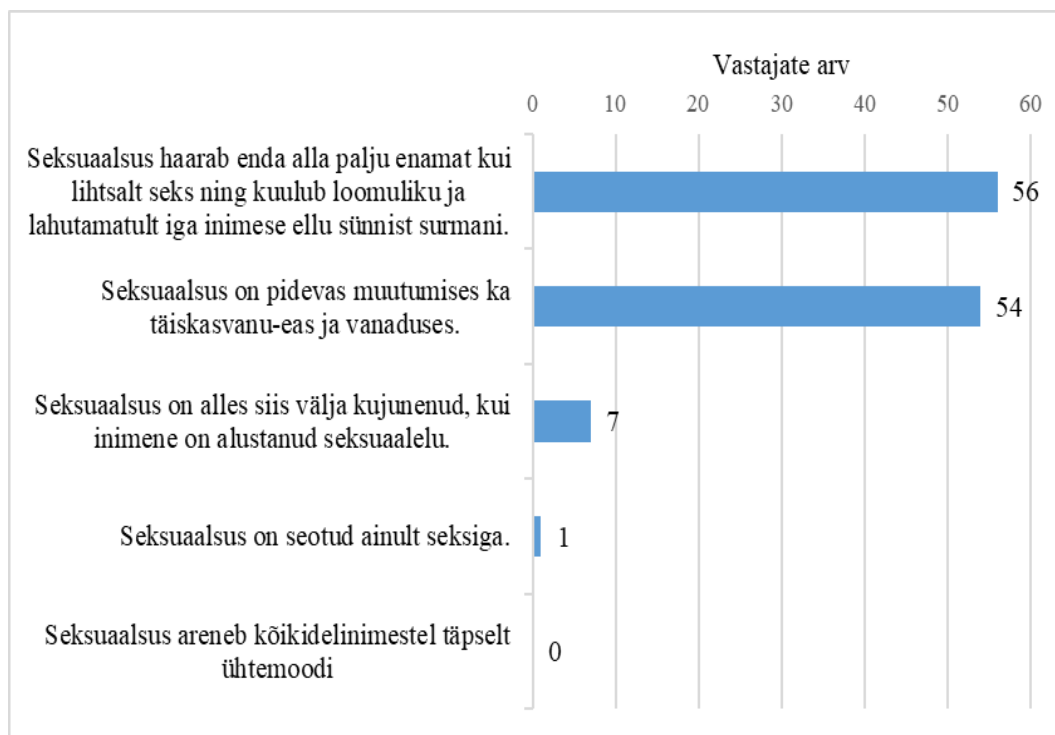
Seminaritöö tulemuste järeldusest selgus, et enamuse vastajate arvamustest saab aimata, et kui küsida seksuaalsuse ja seksuaalhariduse kohta, mõeldakse seksuaalvahekorra kui akti peale. Seega püstitasin kaks uurimisküsimust, millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalsusest ning seksuaalharidusest.

Järgnev tabel (vt tabel 1) toob esile, millised märksõnad on 8. klassi õpilaste arvates seotud seksuaalsusega. Kõige enam (48) vastanute arvates on seksuaalsus seotud suhetega, naudingute ning tunnetega (43), mis viitab holistilisele seksuaalhariduse lähenemisele. Tabelist on näha, et “Muu” kategooriasse tuli viis vastust. Kolm vastajat soovisid oma vastuse ise lisada ning nendest kaks selgitasid, et kõik eelnimetatud on seotud seksuaalsusega ning üks vastaja lisas, et seksuaalsus on seotud armastusega. Kui suhete ja seksuaalsuse teemade käsitletus oleks hirmutav ning ebameeldiv, poleks vastajad seostanud seksuaalsust naudingute ning tunnetega.

Tabel 1. *Seksuaalsusega seotud märksõnad*

Selleks, et välja selgitada, millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalsusest, tuleb enne selgeks teha, kas noored mõistavad seksuaalsuse põhitõdesid. Enamus vastanutest (56) mõistavad, et seksuaalsus haarab enda alla palju enam kui lihtsalt seks ning kuulub loomulikult iga inimese ellu sünnist surmani (vt tabel 2). 54 vastajat 60st teab, et seksuaalsus on pidevas muutumises ka täiskasvanueas ja vanaduses. Selgus, et kaheksa vastajat mõistavad seksuaalsust vääriti. Nende arvates on seksuaalsus alles siis välja arenenud, kui inimene on alustanud seksuaalelu, mis viitab, et need vastajad pole mõistnud seksuaalsuse olemust. Vääriti arusaam on korrelatsioonis vastajate tundidest puudunud arvuga. Neist neli vastajat puudus 3-4 ainetunnist, kolm vastajat 1-2 ainetunnist ning üks vastaja puudus 5-6 ainetunnist. Puudumiste arv võib selgitada, miks vääritimõistmine tekkis, kuna vastajad, kes ei puudunud kordagi, oskasid seksuaalsuse olemust eristada valeväidetest.

Tabel 2. Õpilaste arusaam, mis on seksuaalsus

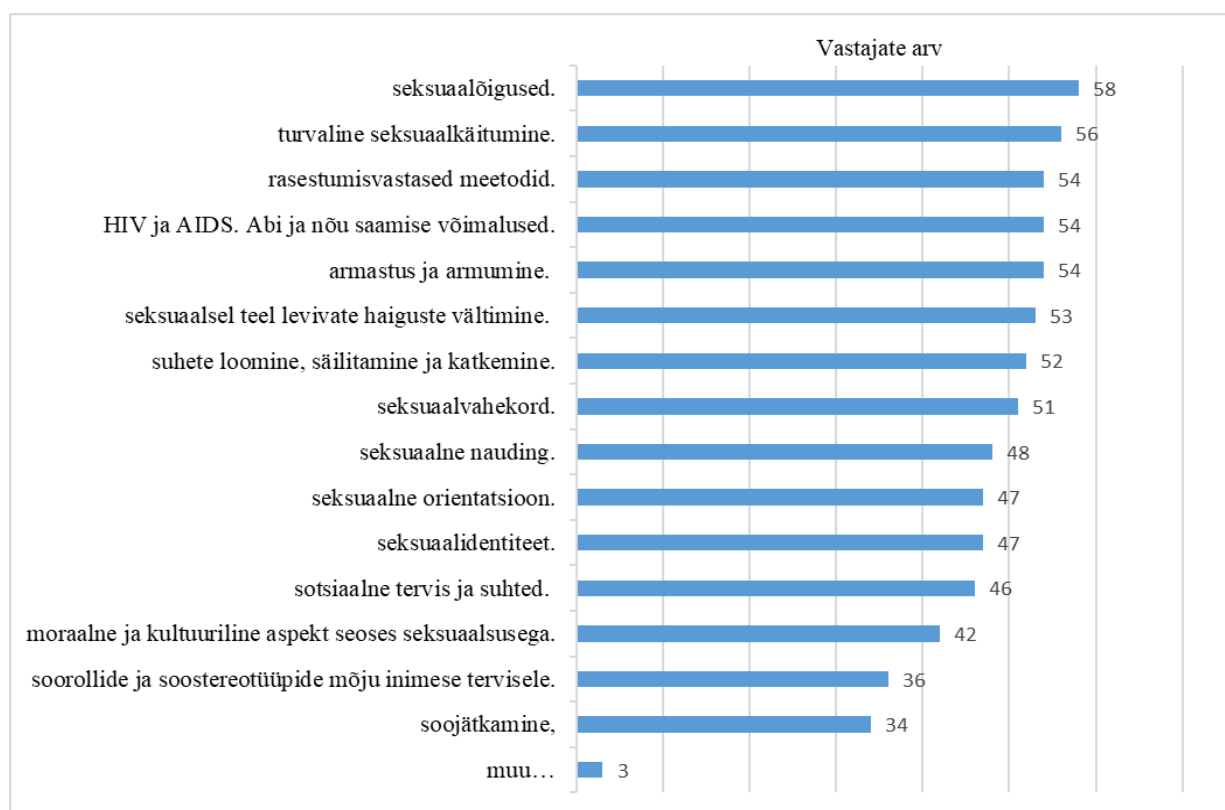
Palusin vastajatel kirjeldada oma sõnadega, mis on nende arvates seksuaalsus. Enamus vastanutest (52) mõistavad seksuaalsust, oskasid sõnastada seksuaalsuse erinevaid külgi ning defineerida seksuaalsuse mõistet. Toon ühe vastaja selgituse esile: *Paljud inimesed arvavad, et seksuaalsus piirdub ainult seksiga, kuid tegelikult, hõlmab selle ümber palju rohkem asju... Nagu näiteks seksuaalne minapilt, nauding, mõtted, tunded, suhted, seksuaalne orientatsioon ja ka seks.*

Kõige enim välja toodud märksõnad olid: “lähisuhted”, “nauding”, “seks” ning “laste saamine”. Kaheksa vastanut, ei osanud selgitada, mis on seksuaalsus. Üks vastaja selgitas: *Minu jaoks ei ole seksuaalsus mitte midagi, aga kuna ma pean midagi vastama ütlen ma lihtsalt et see on minapildi üks osa mille alla käib seks, suhted ja sugu* ning teine vastaja lisas: *Asi millest ma rääkida ei tahaks.* Kaalun arvama, et nende kahe naissoost vastaja puhul on negatiivne varasem kokkupuude seksuaalsusega või on informatsioon liiga vara noorteni jõudnud ehk äkki oleks neile noortele sobinud hilisemas eas selliseid inimeseõpetuse teemasid käsitleda.

Järgnevalt toon välja õpilaste seisukohad, kuidas nad mõistavad, mis on seksuaalharidus. Antud küsimusele said õpilased valida mitu vastusevarianti. Vastajad seostasid seksuaalharidust kõige enam: seksuaalõiguste (58), armastuse ja armumise (54), rasestumisvastaste meetodite (54),

HIV ja AIDS abi ja nõu saamise võimaluste (54), seksuaalsel teel levivate haiguste vältimise (53) ning suhete loomise, väärtustamise, säilitamise ning katkemisega (52). Kõige vähem seostati seksuaalharidust soorollide ning soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele (36) ning soojätkamisega (34). Kolm õpilast vastasid “muu”. Kaks vastajat lisasid, et õpetaja käsitles kõiki antud teemasid inimeseõpetuse ainetundides, seega käivad kõik välja toodud märksõnad seksuaalhariduse alla.

Tabel 3. Seksuaalharidusega seotud märksõnad

Palusin vastajatel kirjeldada oma sõnadega, mis on nende arvates seksuaalharidus.

Enamus (34) vastajatest oskasid sõnastada, mis on seksuaalharidus. Vastanutest 18 suutsid esitada seksuaalhariduse alla kuuluvaid märksõnu, kuid mitte täit seksuaalhariduse mõiste sisu.

Kaheksa vastajat ei osanud küsimusele vastata. Toon esile mõndade vastajate seisukohad:

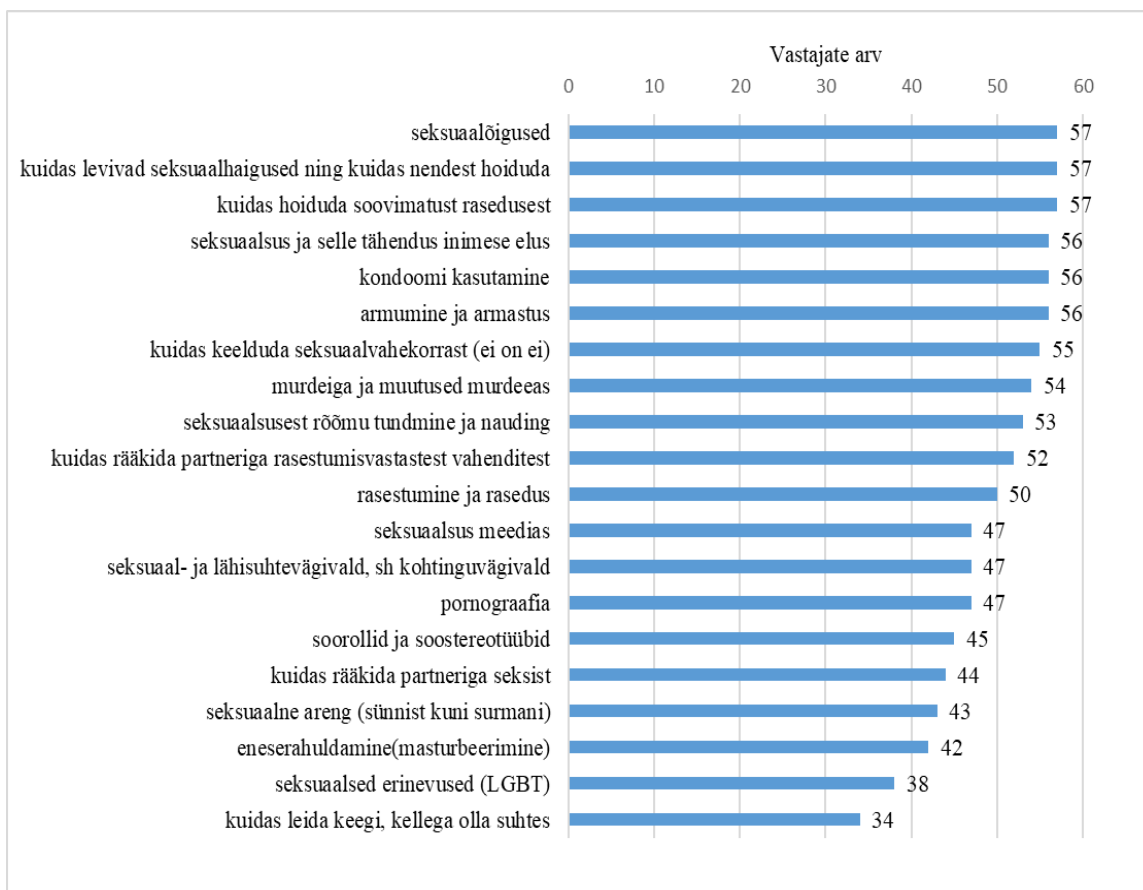
1. Et õpetatakse juba lasteaiast saadik oma keha tundmaõppimise kohata. Ning seksuaalharidus lõppeb 8. klassis.
2. Seksuaalharidus on laste valmispanek osale täiskasvanute maailmast
3. Õpetada inimest aru saama mis on seksuaalsus ja kuidas see iga inimesega seotud on.

Selleks, et mõista, millised on õpilaste ootused seksuaalharidusele, tuleb esmalt kaardistada aine teemade käsitlemist inimeseõpetuses ning leida, kas noorte arvates käsitleti teemasid piisavalt.

Vastajate arvates olid üle poolte (20st teemast 11 olid väga põhjalikud) inimeseõpetuses käsitletud teemad piisavalt põhjalikult (vt tabel 4). Inimeseõpetuse tundides käsitleti kõige enam põhjalikult järgnevaid teemasid: seksuaalõigused (57), soovimatust rasedusest hoidumine (57), suguhaigused (57), seksuaalsus ja selle tähendus elus (56), kondoomi kasutamine (56) ning armumine ja armastus (56). Siiski oli teemavaldkondi, mida ajanappuse tõttu käsitleti vähem põhjalikumalt kui teisi, nendeks on: seksuaalsed erinevused (38), eneserahuldamine (42) ning kuidas leida keegi, kellega olla suhtes (34).

Vastajatest enamus on mõistnud, mis on seksuaalsus ning mis seksuaalsuse alla kuulub. Kuid on näha korrelatsiooni puudumise ning omandatud teadmiste vahel. Õpilased, kes pole mõistnud, mis on seksuaalsus (vt tabel 2) ning ega osanud sõnastada mis on seksuaalharidus, on ka puudunud ainetundidest. Seega on mõistetav, miks seksuaalsuse ning seksuaalhariduse olemuse mõistmine on jäänud segaseks.

Tabel 4. Vastajate arvates olid nende teemade käsitlemine piisavalt põhjalik

Joonisel 5 on esitatud 8. klasside õpilaste arvamused, kas inimeseõpetuse ainetundides tuleks mingeid teemasid põhjalikumalt käsitleda. Selgus, et enamus vastanutest (43) on rahul antud seksuaalhariduse detailsusega, kuid 17 vastajat sooviksid muudatusi. Toon välja vastanute seisukohad, kes sooviksid muudatusi seksuaalhariduse käsitluses:

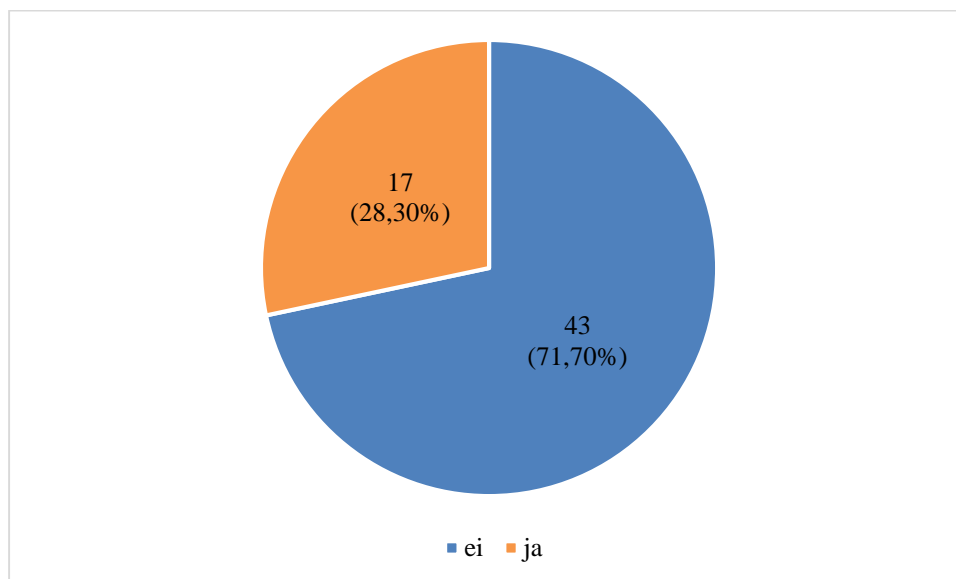
1. *rääkida rohkem LGBTQIA+ sallivuse eesmärgil;*
2. *kuidas leida omale õige kaaslane;*
3. *seksuaalsuse trepiastmete esimesed astmed ning kuidas leida enda seksuaalsust,*
4. *rasedusega kaasnevad muutused.*

Lisati, et tunnid võiksid olla pikemad, näiteks paaristunnid, et saaks põhjalikumalt teemat käsitleda ning üks vastaja tõi välja, et kõik õpilased pole valmis seksuaalteemasid põhjalikumalt käsitlema ning selline informatsioon võiks jõuda temani hilisemas eas.

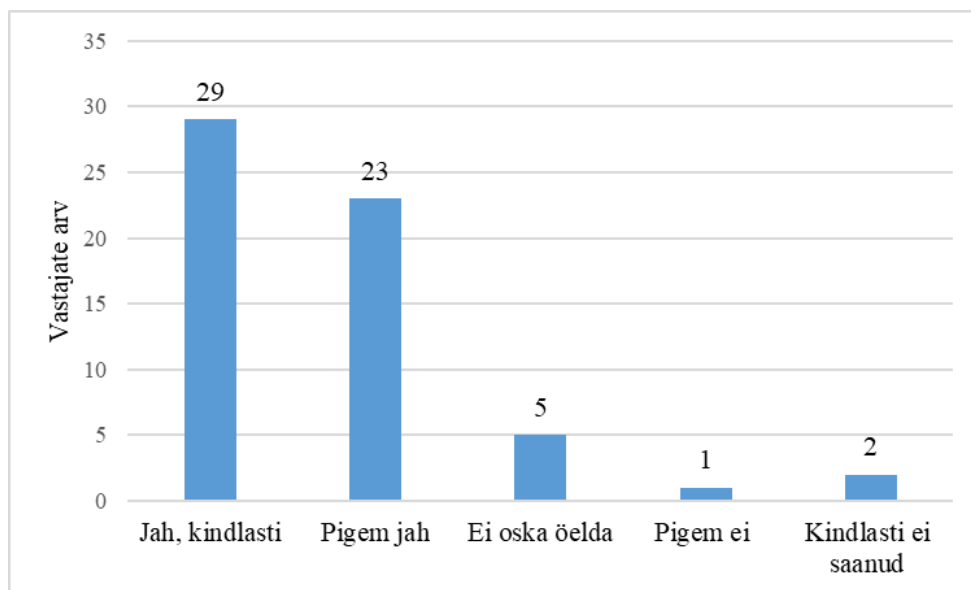
Üks murekoht, miks kõiki teemasid ei jõuta käsitleda on kindlasti piiritletud inimeseõpetuse tundide hulk, kus kõikide teiste teemade vahele peab ära mahtuma ka

seksuaalhariduse temaatika. 5.–7. klassi õpilastel on töös kajastatud kooli puhul inimeseõpetuse tund kord nädalas ning 45 minutit.

Joonis 5. *Tundides peaks mingeid teemasid vastajate arvates põhjalikumalt käsitlema*

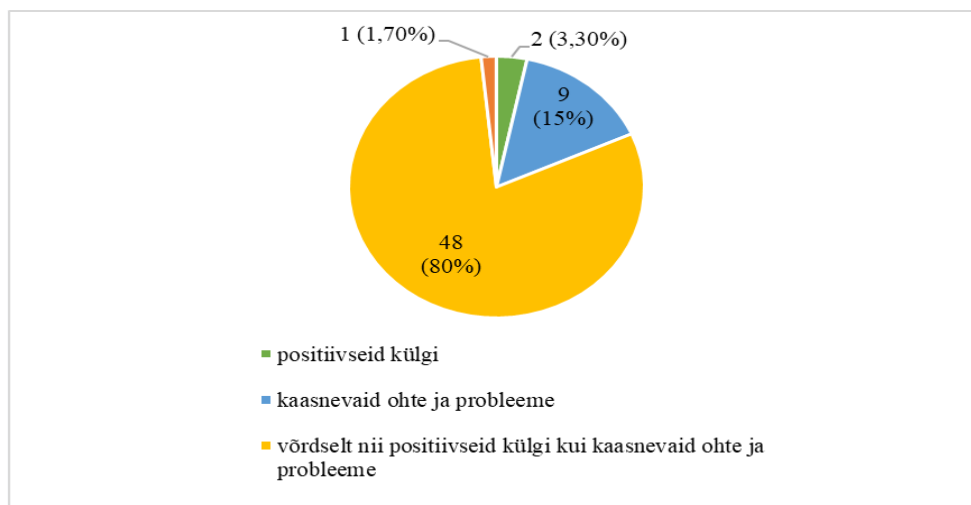
Põhikooli riiklikus õppekavas on viimased muudatused inimeseõpetuse õppeaine osas toimunud 2011. aastal. Infoajastul, kus on keeruline eristada teaduspõhist informatsiooni väärist, eriti sotsiaalmeedias, on õpilaste küsimused ning ootused seksuaaltervisega seoses muutunud. Seega andsin õpilastele peale igat tundi võimaluse oma küsimustest teada anda anonüümselt *Google Forms* keskkonnas. Kuid paraku kasutati seda võimalust harva. Enamus küsimusi tuli jooksvalt tundides, kui julgemad õpilased avaldasid oma arvamust või esitasid uudishimu pakkuvate teemade kohta küsimusi. Tabelis 5 on välja toodud, et enamus (52) vastanutest said tundides oma küsimustele vastused. Kolme vastaja hinnangul ei saanud nad küsimustele vastuseid. Vastajad, kes vastasid “pigem ei” (1 vastaja) või “kindlasti ei saanud” (2 vastajat) ei põhjendanud oma seisukohti. Kuid toon esile kahe vastaja seisukoha, kes valisid vastuse “pigem ja”: *isiklikematele küsimustele ei saanud õpetaja vastata ning suunas edasi seksuaaltervise kliiniku poole. Mul oleks olnud mugavam isiklikematel teemadel arutada õpetajaga, kui minna Tartu Seksuaaltervise Kliinikusse.* Ning teine vastaja selgitas, et õpetaja küsis mitmeid kordi anonüümselt küsimusi erinevate teemade kohta.

Tabel 5. *Vastajate hinnang, kas nad on saanud oma küsimustele tundides vastused*

Järgnevalt (vt joonis 6) toovad õpilased välja, kuidas tundides käsitleti suhete, seksuaalsuse ja seksuaalelu teemasid. Enamus vastajatest (48) arvavad, et käsitleti suhete, seksuaalsuse ja seksuaalelu teemade puhul võrselt nii positiivseid külgi kui ka kaasnevaid ohte ja probleeme. Üheksa vastajat arvavad, et käsitleti rohkem kaasnevaid ohte ja probleeme ning kaks vastajat arvavad, et käsitleti rohkem positiivseid külgi. Ainult üks vastaja vastas küsimusele *Ei*, millest oletan, et vastaja ei osanud küsimusele vastata. Mood arvutus näitas, et vastajate arvates on võrdselt käsitletud nii positiivseid külgi kui ka kaasnevaid ohte ja probleeme (48).

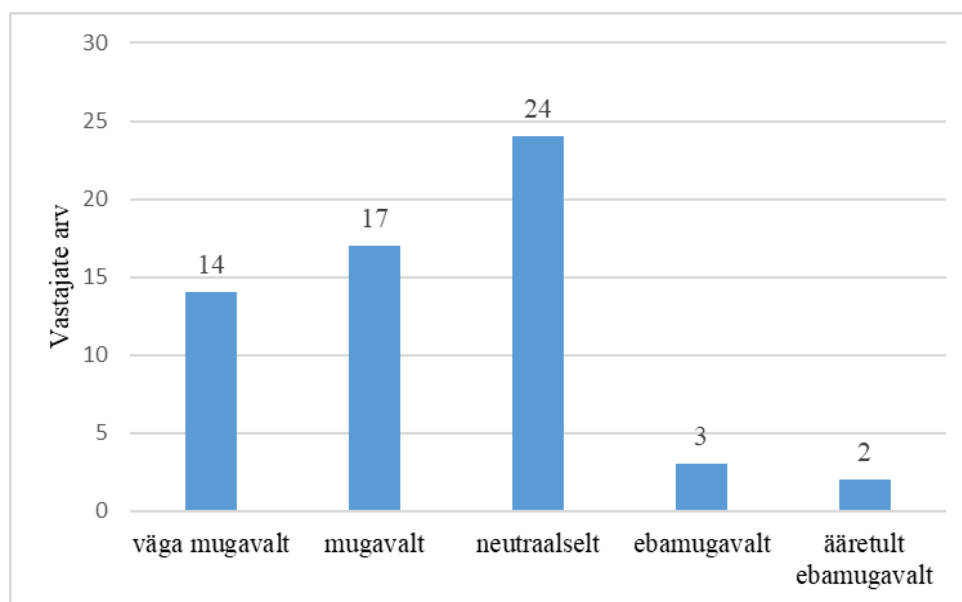
Ka eesti noorte seksuaaltervise uuringust selgus (Lõhmus et al., 2021), et kõige enam uurimuses osalenud noori (44–56%) leidsid, et formaalõppes käsitleti võrdselt nii suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemade positiivseid külgi kui ka kaasnevaid ohte ja probleeme. Noortest 5–15% leidsid, et käsitleti peamiselt positiivseid külgi ning eraldi paistsid silma gümnaasiuminoored, kellest poolte hinnangul käsitleti pigem negatiivseid külgi, kaasnevaid ohte ja probleeme.

Joonis 6. Vastajate hinnang suhete, seksuaalsuse ja seksuaalelu käsitlesele

Järgnev tabel 6 iseloomustab seksuaalhariduse teemade käsitlemise ajal väljenduvat enesetunnet, kus suur osa õpilasi tundsid ennast neutraalselt (24), mugavalt 17 ning väga mugavalt 14 vastajat. Paraku ebamugavalt tundis ennast kolm ning ääretult ebamugavalt kaks vastajat. Kui seksuaalhariduse teemad oleks enamus noorte jaoks olnud traumeeriv kogemus, siis oleks väga keeruline rääkida seksuaalhariduse positiivsest mõjust. Õpilaste heaolu ning tunne avaldab mõju nende teadmiste ja oskuste omandamisele. Mood arvutus näitas, et kõige sagedamini tundsid õpilsed end tundides neutraalselt.

Tabel 6. Õpilaste hinnangud oma tunnete kohta seksuaalhariduse teemasid käsitledes

Vastajad, kes tundsid end väga mugavalt (14), põhjendasid, et nende tunne sõltus järgmistest faktoritest: õpetaja vanus, õpetaja oskas huvitavalt teemadest kõnelda, õpetaja naeris koos õpilastega teema üle, mis muutis tunnid humoorikaks, õpetaja rääkis teemadest vabalt ning seega ei tekkinud ka klassis ebamugavat õhkkonda. Lisaks toodi välja, et õpetaja ei pane märkusi roependamise pärast (kui õpilane vabandab keelekasutuse pärast) ning sai mugavalt oma arvamusi avaldada. Vastajad, kes tundsid end tundides mugavalt (17) põhjendasid, et seksuaalervise teemat ei peaks häbenema, lisaks märkis tundides suurt rolli vabatahtlikkus, õpilasi ei sunnitud klassi ees sõna võtma. Üks vastaja lisas: *väga põhjalik teema selgitus, lahtivõtmine ja ka näited ning praktilised harjutused*. Lisaks tõid vastajad välja õpetaja noore vanuse ning humoorika lähenemise, mis mängisid suurt rolli selles, kuidas õpilased end tundides tundsid. Vastajad, kes tundsid end neutraalselt (24) põhjendasid, et teemad ei olnud mugavad ega ka ebamugavad, lisaks olid mõned noored juba eelnevalt kõnelenud oma pereliikmetega antud teemadest ning tunnis teema käsitlemine ei tekitanud negatiivseid emotsioone. Kahjuks, ei soovinud vastajad, kes tundsid ebamugavust (3) või ääretult ebamugavust (2), selgitada, miks selline tunne võis tekkida. Ainult üks vastaja lisas, et õpetaja vanus tekitas temas ebamugavust ning õpetaja tundis end liiga vabalt klassi ees sel teemal kõneldes.

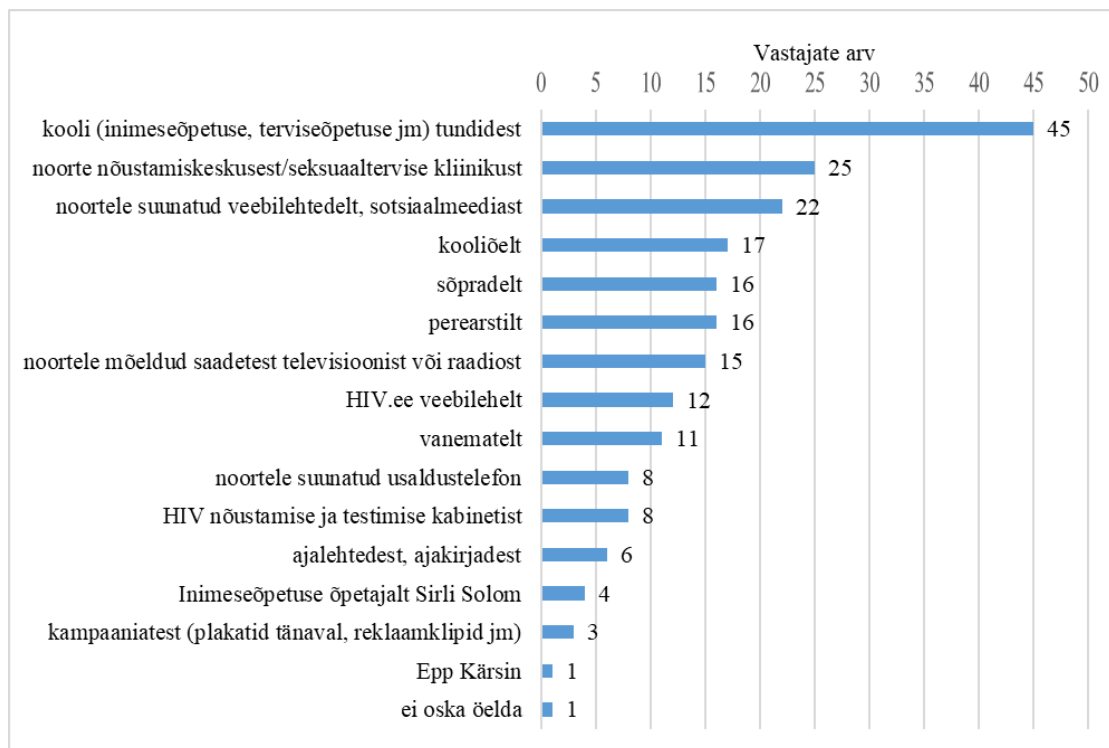
Tabelis 7 on välja toodud infoallikad, mida vastajad peavad enda jaoks kõige mugavamaks ning käepärasemaks informatsiooni saamisel. Holistilisele seksuaalharidusele viitab vastajate enamuse (45) seisukoht, et koolis inimeseõpetuse õpetaja või terviseõe tundides on mugav ja käepärane informatsiooni saada. Enamus õpilasi ei teadnud enne 8. klassi inimeseõpetuse tunde, et on olemas noorte nõustamiskeskus ehk Tartu Seksuaalervise Kliinik, kus on võimalik saada seksuaalervist puudutavat informatsiooni ning arstiabi. Tabelis 7 on 25-st vastanust toonud välja, et just noorte nõustamiskeskusest/seksuaalervise kliinikust on mugav ja käepärane infot saada. Kõige vähem leiavad vastajad, et infot on mugav ja käepärane saada: ajalehtedest ning ajakirjadest (6) ning kampaaniatest tänavatel ning reklaamklippidest (3).

Eesti noorte seksuaalervise uuringust järeldati (Lõhmus et al., 2021), et noored ise tahaksid kõige meelsamini saada teavet suhete, seksuaalsuse ja seksuaalelu teemadel sõpradelt, koolist või vanematelt. Võrreldes põhi- ja kutsekooli noortega gümnaasiuminoorte arvamus mõningal määral erineb. Nende kolme olulisema infoallika hulgas on vanemate asemel suurema olulisusega allikaks noortele suunatud veebilehed, sotsiaalmeedia või mobiiliäpp. Kõige vähem

sooviti teavet saada kampaaniate kaudu, noortele suunatud telefoniliinilt, ajalehtedest ning ajakirjadest, lisaks ka HIV nõustamise ja testimise kabinetist.

Minu lõputöö küsitluse tulemused kattuvad Eesti noorte seksuaaltervise uuringuga.

Tabel 7. Infoallikad, kust vastajatel on kõige mugavam ning käepärasem informatsiooni saada.

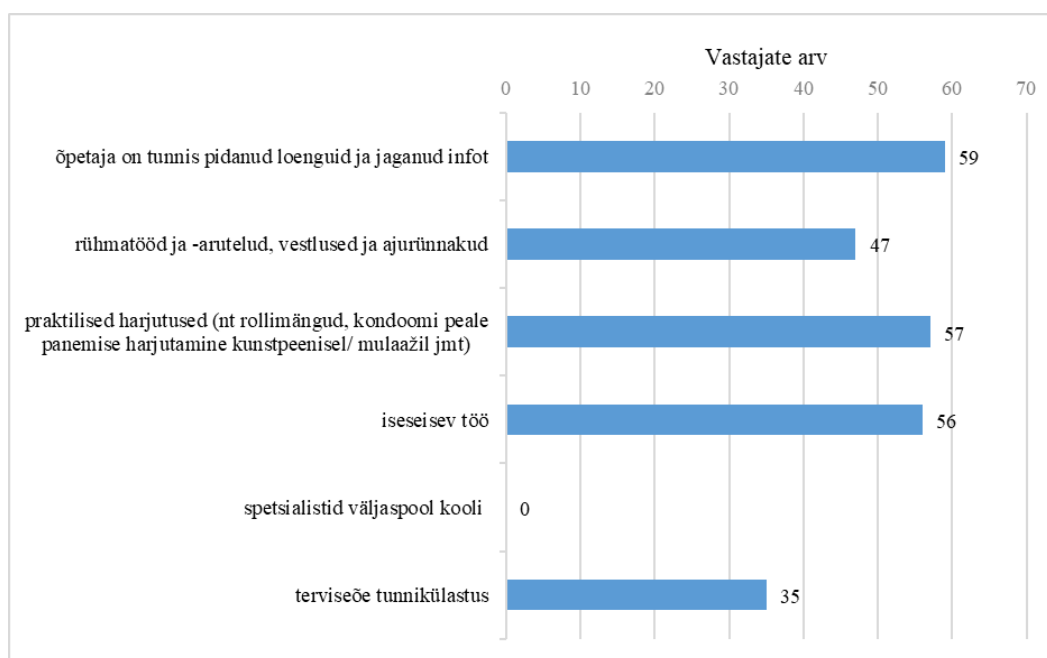
Tabelis 8 on esitatud õppevormid, mida õpetaja on tundides kasutanud. Enamus tundides on õpetaja kõnelenud loengu vormis ning jaganud infot (59), kuid ka teinud õpilastega praktilisi harjutusi (57) ning rühmatöid ja arutelusid (47), lisaks said õpilased teha iseseisvaid töid (56). Terviseõe tunni külastus toimus ainult noormeestel, kuna trimestri jooksul avaldasid neid soovi, et inimeseõpetuse õpetajaga teha eraldi tundi nii, et noormehi juures pole. Samuti lisasid neid, et ei julgeta küsida noormeeste juuresolekus n-ö naiste teemade kohta ning väideti, et kuna 5. klassis andis terviseõde neiudele eraldi tunni, siis oleks aus, kui noormehed saavad ka ühe tunni, kus terviseõde kõneleb nendega seksuaalsusest. Finantsilistel põhjustel polnud võimalik erialaspetsialisti inimeseõpetuse tundidesse kaasata. Enamus vastajatest põhjendasid, et neile sobis tundide ülesehitus, kuna enamus õpilasi ei soovi antud teemal ise kaasa rääkida ning loengu vormis infot saades on lihtne ja mugav kuulata. Lisaks praktiliste harjutuste läbi tegemise puhul

oli õpilastel valida, kas soovitakse tunnis kohapeal või kodus katsetada. Tunnis olid praktilised harjutused järgnevad: mullažile kondoomi peale panemise õpetus, ebamugavustunde peletamiseks kondoomide suuruse ja venivuse testimine. Kaks vastajat tõid esile, et oleks olnud soov külastada Tartu Seksuaalrõõmu Kliinikumi ning veel rohkem praktilisi harjutusi teha.

Eesti noorte seksuaalrõõmu uuringust (Lõhmus et al., 2021) selgus noorte hinnangul on kõige levinum viis suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemade käsitlemisel passiivne õppevorm, kus õpetaja peab loengut ja jagab infot. Noorte hinnangul tehakse koolides kõige vähem praktilisi harjutusi (nt rollimängud, kondoomi peale panemine mullažile).

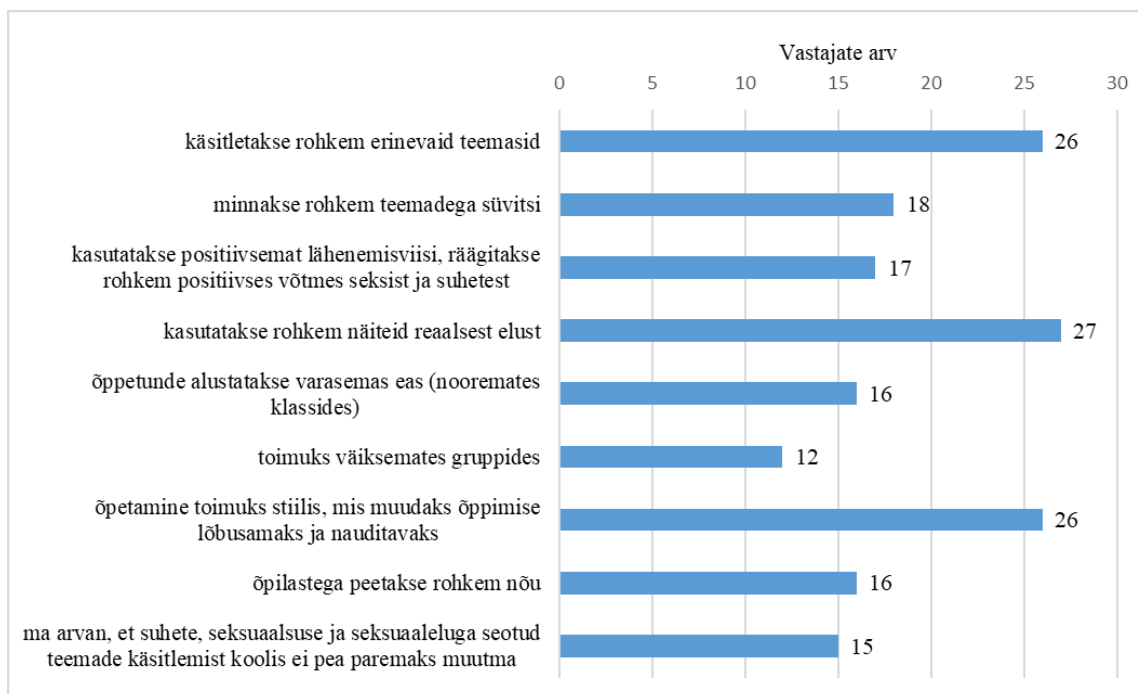
Holistiline arusaam seksuaalhariduse eeldab ka mitmekülgseid õppemetoodikaid, mis toetaks erineva mõtteviisi ning erinevat tüüpi õppijat (WHO, 2015).

Tabel 8. *Metoodilised lähenemised, mida õpetaja kasutas*

Järgnevalt (vt tabel 9) toovad vastajad välja ettepanekud, kuidas saaks suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seonduvaid teemade käsitlemist muuta õpilastele atraktiivsemaks ning kasulikumaks. Vastajad soovivad rohkem elulisi näiteid reaalsest elust (27), õpetamine võiks toimuda viisil, et tunnid oleksid lõbusamad ja nautitavamad (26). Vastanutest 15 on seisukohal, et suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seonduvaid teemade käsitlemist ei peaks muutma.

Tabel 9. Parandusettepanekud suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemade käsitlemise kohta koolis

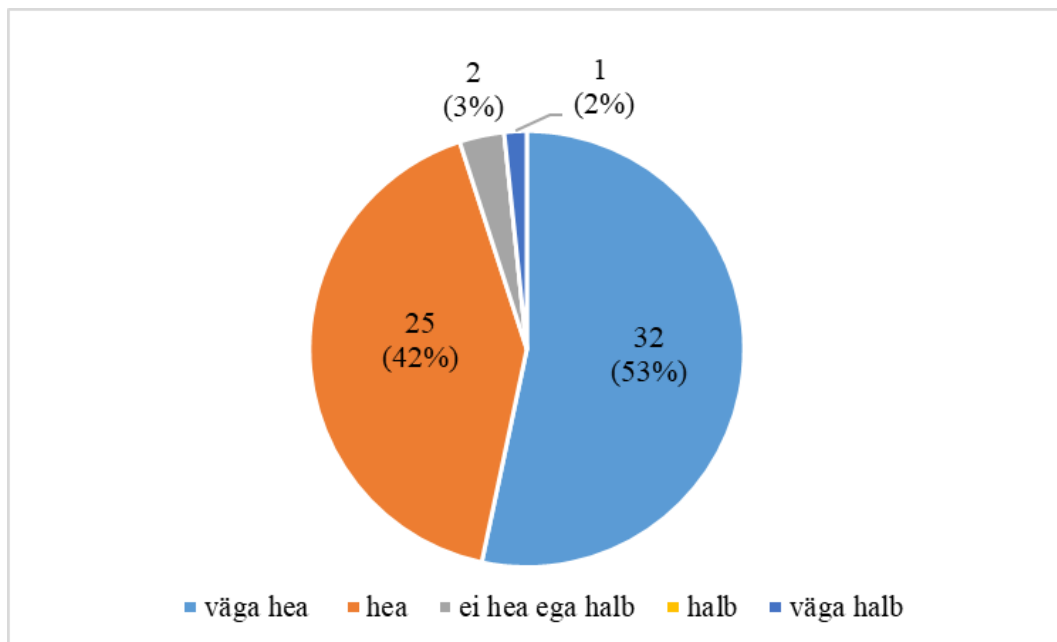

Üldiselt on küsitluses osalenud 8. klassi õpilaste arvates seksuaalhariduse tase väga hea (32) ning hea (25) (vt joonis 7). Vastajad toovad esile, et teemad, mida inimeseõpetuses käsitletakse, on vajalikud ning kuna õpetaja on ka noor, on teda lihtne kuulata. Lisaks mõjutab õpetaja suhtumine seksuaalhariduse kvaliteeti. Kui õpetaja suhtub teemasse tõsidusega samas teeb ka huumorit, on tunnid õpilaste jaoks atraktiivsed. Üks vastaja toob välja, et kõige tähtsam ja vajalikum sai tundidest teada ning saab eluga edasi minna, kuid soovib teistele lisateadmiste ammutamiseks Epp Kärsini koolitust. Üks vastaja selgitas: *tean, et mu sõpradel ei ole nii hea seksuaalharidus kuna nende õpetaja on 70+ vanuses, aga meil on väga hästi, kuna õpetaja õpetab hästi*. Ning teine vastaja sõnas: *Kuna ma tean, et õpetaja kulutas seksuaalsuse teemadele rohkem aega kui ainekavas ette nähtud siis on hea, kuid teistes koolides võib olla asi päris halb*. Mood arvutus näitas, et vastajate arvates (32) on seksuaalhariduse tase väga hea.

Eesti noorte seksuaaltervise uuringus (Lõhmus et al., 2021) selgus, et noortest üle 40% hindab seksuaalteemade käsitlemise kvaliteeti koolis heaks või väga heaks, veidi üle kümnendiku aga peab teemade käsitlemist halvaks või väga halvaks. Uuringus osalejate arvates saaks olukorda parandada kui käsitletakse rohkem teemasid ning kui küsitlus oleks tõsisem ning sellele

pühendatakse rohkem aega ning soovitakse rohkem näiteid reaalsest elust ning positiivsemat lähenemist.

Joonis 7. Õpilaste hinnang kooli seksuaalharidusele

Kokkuvõte

Käesoleva lõputöö eesmärk oli välja selgitada, millised on 8. klassi õpilaste hinnangud seksuaalharidusele ühe kooli näitel. Lõputöös esitatud tulemuste aluseks oli läbiviidud küsimustik. Üldkogumis oli 62 õpilast, kellest 60 õpilast moodustas lõppvalimi.

Eesmärgi saavutamiseks seadsin **kolm uurimisküsimust**:

1. Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalsusest?
2. Millised on 8. klassi noorte arusaamad seksuaalharidusest?
3. Millised on 8. klassi noorte ootused seksuaalharidusele?

Uurimistulemustest selgus, et enamused (52 vastajat 60st) mõistab, mis on seksuaalsus ning mis seksuaalsuse alla kuulub (vt tabel 2). Kõige enam toodi välja järgnevaid märksõnu (vt tabel 1): “lähisuhted”, “nauding”, “seks” ja “laste saamine”. Mis viitab holistilisele seksuaalharidusele. Kui vastajad oleksid saanud negatiivse kogemuse inimeseõpetuse tundides, poleks 43 vastajat seostanud seksuaalsust naudinguga.

Kõige enam seostati seksuaalharidust (vt tabel 3): seksuaalõiguste (58), armastuse ja armumisega (54), rasestumisvastaste vahenditega (54) ning HIV ja AIDS abi ja nõu saamise võimalustega (54). See annab mõista, et neid teemasid käsitleti 11 ainetunni jooksul kõige enam või jäid kõige rohkem õpilastele meelde. Üle poolte (34) oskasid sõnastada, mis on nende arvates seksuaalsus ning ainult 8 vastajat ei osanud küsimusele vastata. Näha on korrelatsiooni puudumise ning teadmiste omandamise vahel. Õpilased, kes pole mõistnud, mis on seksuaalsus ning seksuaalharidus on ka puudunud ainetundidest rohkem. Seega on mõistetav, miks seksuaalsuse- ning seksuaalhariduse olemuse mõtestamine on jäänud segaseks.

Seksuaalhariduse positiivne mõju on märgatav, kuna esiteks (vt tabel 6) enamused (24) tundsid end neutraalselt ning 31 tundsid end kas väga mugavalt või mugavalt, millest järeldan, et enamused ei saanud traumeerivat kogemust ning tundides olemine oli noorte jaoks vastuvõetav. Õpilaste heaolu ning tunne avaldab mõju nende teadmistele ja oskuste omandamisele.

Üle poolte (43) arvavad, et suhete ja seksuaalsuse käsitlemine on piisavalt põhjalik ning pole vaja midagi enam põhjalikumalt käsitleda. Parandusettepanekutena (vt tabel 9) toodi esile, et tuua rohkem näited reaalsest elust, käsitleda rohkem teemasid ning, et õpetamine toimuks viisil, mis muudaks õppimise lõbusamaks ja nauditavamaks. Oodati, et põhjalikumalt selgitataks järgnevaid teemasid (vt tabel 4): seksuaalsetest erinevustest ning kuidas leida endale õige kaaslane. Vastajate

hinnangul (vt tabel 5) said suurem osa (52) enda küsimustele, kas täielikult või peaaegu täielikult vastused.

Holistilisele seksuaalharidusele viitavad saadud andmed, et vastajate hinnangul käsitleti suhete, seksuaalsuse ja seksuaaelu nii positiivseid külgi kui ka kaasnevaid ohte ja probleeme, lisaks tundsid suurem osa end kas väga mugavalt (14), mugavalt (17) ning neutraalselt (24). Mis annab kinnitust, et õpe polnud enamusele hirmutav, negatiivne ega ka traumeeriv.

Üldiselt on vastajate hinnang kooli seksuaalharidusele väga hea (25) ning hea (32), mis sõltus ühelt poolt õpetaja noorest vanusest, teisalt humoorikast lähenemisest ning tundide mitmekesisusest (loengud, praktilised harjutused ning iseseisvad tööd).

Kasutatud allikad

- Beaumont, K & Maguire, M. (2013) *Policies for sexuality education in the European Union*. Publications Office of the European Union. Doi: 10.2861/11317
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/17522867-38aa-4ec5-b5b4-711d96f7b900>
- Chinelli A., Salfa M C., Cellini A., Ceccarelli L., Farinella M., Rancilio L., Galipo R., Meli P., Camposeragna A., Colaprico L., Oldrini M., Ubbiali M., Caraglia A., Martinelli D., Mortari L., Palamara A T., Suligoï B & Tavošči L. (2022) *Sexuality education in Italy 2016-2020: a national survey investigating coverage, content and evaluation of school-based educational activities*. Sex Educayion. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/14681811.2022.2134104>
- Chou L-N., Shen I C., Chu T-P & Chen M-L (2020) *Effectiveness of a school-based social marketing intervention to promote adolescent sexual health*. Sage journals. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1177/0017896919862597>
- Çelik, İ. (2018). *Can the reason for sexual abuse of children be inadequacy in sexual education?* Universal Journal of Educational Research, 6(4), 798–802.
<https://doi.org/10.13189/ujer.2018.060424>
- Cummings C A., Fisher C M., & Reilly- Chammat R. (2021) *Improving practice: Giving voice to the experiences of sexual health education teachers*. Sage journals. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1177/00178969211029677>
- Eelmaa, S. (2018) *Infomaterjal seksuaalse väärkohtlemise ennetamiseks koolieelsetele lasteasutustele*. https://www.terviseinfo.ee/images/LSVK_infomaterjal.pdf
- Eesti põhi- ja üldkeskhariduse riikliku õppekava kinnitamine. (1996). RT I 1996, 65/69, 1201
<https://www.riigiteataja.ee/akt/23657>
- Eesti riigi infoportaal. (2021). *Kooli õppekava*. <https://www.eesti.ee/et/haridus-ja-teadus/ueldharidus/kooli-oppekava>
- Eesti Seksuaaltervise Liit (2019) *Ajalugu*. <https://www.estl.ee/organisatsioonist/ajalugu/?m=458>
- Eesti õigekeelsussõnaraamat. (2018) *Termin arusaam*. Eesti keel sihtasutus.
<https://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=arusaam&F=M>

- Hillep p., & Pärnamets L. (2020) *Laste ja noorte seksuaalse väärkohtlemise hoiakute ja kogemuste uuring*. Justiitsministeerium. Kriminaalpoliitika uuringud 30.
<https://www.just.ee/kuritegevus-ja-selle-ennetus/seksuaalne-vaarkohtlemine>
- Jüristo, K., Birk-Vellemaa, K., Oja, L., Rannaääre, K., & Abel, M. (2019) Seksuaalsus ja seksuaalharidus. K. Birk-Vellemaa & J. Grauberg (toim), *Seksuaalhariduse koolitajaraamat* (lk 1-13). Eesti Seksuaaltervise Liit.
<http://www.estl.ee/admin/upload/Dokumendid/ESTL%20Seksuaalhariduse%20koolitajaraamat%20EST%20-%201%20lk.pdf>
- Kagadze, M., Kiivit, R., Kull, M., Part, K. (2005). *Seksuaalkasvatus II ja III kooliaste*. Õpetajaraamat. Tervise Arengu Instituut.
http://ift.ee/admin/upload/files/Seksuaalkasvatus_II_ja_III_kooliaste_est
- Lamieiras-Fernandez M., Martinez-Roman R., Carrera-Fernandez M V., & Rpdriguez- Castro Y. (2021) Sex Education in the Spotlight: *What Is Working?* Systematic Review. Introduction. Int J Environ Res Public Health. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052555>
- Loksa Gümnaasium. *Gümnaasiumi inimeseõpetuse põhikooli ainekava*.
http://loksakool.ee/documents/11645526/16987344/inimeseõpetus_pk.pdf/c2c0aeea-c957-477f-b3b1-b3fdb65e40cb
- Lõhmus, L., Tamson, M., Pertel, T., Abel-Ollo, K & Rüütel, K. (2021) *Eesti noorte seksuaaltervis: teadmised, hoiakud ja käitumine*. Kokkuvõte. Tervise Arengu Instituut.
https://tai.ee/sites/default/files/2023-01/Kokkuv%C3%B5te_NU2021_28092022.pdf
- Maaailma Terviseorganisatsioon [WHO] (2015) *Euroopa seksuaalhariduse standardid*. *Standardid poliitikakujundajatele, haridus- ja tervishoiuasutustele ja teistele spetsialistidele*. <https://tai.ee/et/valjaanded/euroopa-seksuaalhariduse-standardid>
- Miškolci J., Bosý D., Jesenková A., Bosá M & Minarovičová K. (2019) Young people's attitudes toward sex education as their human right in Slovakia.
 DOI:[10.1080/14681811.2019.1668760](https://doi.org/10.1080/14681811.2019.1668760)
https://www.researchgate.net/publication/336721204_Young_people%27s_attitudes_toward_sex_education_as_their_human_right_in_Slovakia
- Neuman LW. (2013) *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches* Seventh Edition Ilmunud Boston, (Mass.) [etc.] Pearson, c2011

- Part, K., & Haldre, K., & Palm, E., & Baltussen, R., & Ketting, E., & Kivelä, J., & Kõiv., K & Kull, M. (2011). *Kooli seksuaalhariduse mõjust Eestis. Haridus*
<https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/1d44b527-bcc8-4772-bdd5-9db9fafd71f4>
- Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 5. (2011). RT I, 12.04.2022, 10.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>
- Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. (2002). RT I 2002, 20, 116
<https://www.riigiteataja.ee/akt/174787>
- Rammul, I., & Haavio-Mannila, E., & Kontula, O., & Haldre, K., & Poolamets, O., & Elmet, V., & Haldre, L., & Haug, A., & Kivi, A., & Kotter, L., & Luhaäär, I., & Ots, T., & Part, K., & Papp, K., & Roomeldi, M., & Sütt, M., & Uusküla, A. (2006). *Seksuaalsus Eestis: ajalugu. Tänapäev. Arengud: artiklid* (lk 16-18). Tallinn: Eesti Akadeemiline Seksuoloogia Selts
- Salundi, K. Birk-Vellemaa, K. (2022). *Mõni õpetaja on ise väga tugevate eelarvamustega, noori koolitavad inimesed seisavad paljuski eemal noorte infoväljast. Pealinn.*
<https://pealinn.ee/2022/08/27/moni-opetaja-on-ise-vaga-tugevate-eelarvamustega-noori-koolitavad-inimesed-seisavad-paljuski-eemal-noorte-infovaljast/>
- Tallinna Mahtra Põhikool. *Inimeseõpetuse ainekava põhikoolile.*
https://mahtra.tln.edu.ee/images/ainekavad/TMPK_ainekava_inim.pdf
- Taru Kivilinne Kool (2022) *Kodukord.* https://www.kivilinn.tartu.ee/sites/default/files/2022-04/TKiK_kodukord_31.08.2021_kk147.pdf
- Uurimuse läbi viidud kooli inimeseõpetuse ainekava. (2022). *Inimeseõpetus.*
https://drive.google.com/file/d/1a5T4f70qZiPIC47NEaQUFwRZ9MGCft_/view
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes* (lk 167). Tartu: Tartu Ülikool

Lisad:

Lisa 1: Küsimustik.

Seksuaalhariduse tagasiside

Tere, hea 8. klassi õpilane!

Kindlasti võib sul tekkida mõned küsimused, millele saan siin vastata:

* Miks õpetaja minu arvamust sel teemal uurib?

Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia lõputöö raames, uurin 8. klasside õpilaste ootuseid seksuaalharidusele.

* Kas minu vastuseid saab seostada minuga?

Küsimustik on anonüümne. Kooli nime ega õpilaste nimesid ei kajastata uurimuses.

* Miks peaksin sellele aega kulutama?

Selleks, et esiteks saaks õpetaja teada, kuidas oma tööd paremini teha ning et 7. klassi õpilastel oleks järgmisel aastal veelgi parem seksuaalharidust õppida. Teiseks aitad sa sellega oma õpetajal ülikooli lõpetada.

Mul on sulle palve, palun võta piisavalt aega, et keskenduda küsimustele ning vastustele.

Mind päriselt huvitab, see mis SINA arvad seksuaalharidusest!

Suur aitäh, et võtsid aega küsimustikule vastamiseks!

Sinu sugu *

1. Mees
 2. Naine
 3. Ei soovi avalikustada
-

Sinu vanus *

1. 13
2. 14
3. 15
4. 16

Mitmes inimeseõpetuse tunnis oli Sul võimalik osaleda: *

1. Olin kõikides tundides kohal olnud
2. Puudusin 1.-2. tunnist
3. Puudusin 3.-4. tunnist
4. Puudusin 5.-6. tunnist
5. Puudusin rohkem kui 9. tunnist

Millised märksõnad on Sinu jaoks seotud seksuaalsusega? (Vali vähemalt kolm...)*

Minapildi üks osa

Keha

Nauding

Mõtted

Suguelundid

Suhted

Järglaste saamine

Hormoonid

Tunded

Identiteet

Soorollid

Emotsioonid

Kultuur

Kõrg

Orientatsioon

Erootika

Bioloogiline sugu

Other...

Märgi linnukesega vastused, mis on sinu arvates ÕIGED: *

- Seksuaalsus areneb kõikidel inimestel täpselt ühtemoodi.
- Seksuaalsus on seotud ainult seksiga.
- Seksuaalsus haarab enda alla palju enam kui lihtsalt seksi ning kuulub loomulikult ja lahutamatult iga inimese ellu sünnist surmani.
- Seksuaalsus on alles siis välja kujunenud, kui inimene on alustanud seksuaalelu.
- Seksuaalsus on pidevas muutumises ka täiskasvanu-eas ja vanaduses.

Palun sõnasta, mis on Sinu jaoks seksuaalsus (oma sõnadega)? *

Your answer

Küsimustiku lõpuni on jäänud 20 küsimus.

Märgi ära, millised teemavaldkonnad kuuluvad seksuaalhariduse alla? *

- Sotsiaalne tervis ja suhted.
- Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine.
- Armastus ja armumine
- Seksuaalidentiteet.
- Seksuaalne nauding.
- Soojätkamine.
- Seksuaalne orientatsioon.
- Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele.
- Seksuaalvahekord.
- Turvaline seksuaalkäitumine.
- Rasestumisvastased meetodid.
- Seksuaalõigused.
- Ühiskond ning seksuaalsus: moraalne ja kultuuriline aspekt seoses seksuaalsusega.
- Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine.
- HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.
- Other: _____

Kirjuta oma sõnadega, mis on Sinu arvates seksuaalharidus? *

Your answer

Millal peaks Sinu arvates hakkama õpetama seksuaalharidust Eestis? *

- Alates lasteaiast
- Alates algklassidest (1.-3. klass)
- Teine kooliaste (4.-6. klass)
- Kolmas kooliaste (7.-9. klass)
- Alates gümnaasiumist (10. klassist)
- Other: _____

Miks sa arvad, et just siis peaks hakkama seksuaalharidust õpetama? *

Your answer

Jäänud on 16 küsimust. Pea vastu :)

Kas inimeseõpetuse tunnis käsitleti järgmisi teemasid? *

Märgi sobiv vastus igale reale.

	Jah, põhjalikult	Jah, piisavalt	Ei oska öelda	Räägiti kuid pinnapealselt	Ei räägitud üldse
murdeiga ja muutused murdeas	☐	☐	☐	☐	☐
seksuaalsus ja selle täendus inimese elus	☐	☐	☐	☐	☐
armumine ja armastus	☐	☐	☐	☐	☐
eneserahuldamine (masturbeerimine)	☐	☐	☐	☐	☐
seksuaalne areng (sünnist kuni surmani)	☐	☐	☐	☐	☐
seksuaalsusest rõõmu tundmine ja nauding	☐	☐	☐	☐	☐

seksuaal- ja lähisuhtevägivald, sh kohtinguvägivald	☐	☐	☐	☐	☐
kuidas leida keegi, kellega olla suhtes	☐	☐	☐	☐	☐
kuidas rääkida partneriga seksist	☐	☐	☐	☐	☐
kuidas rääkida partneriga rasestumisvastastest vahenditest	☐	☐	☐	☐	☐
rasestumine ja rasedus	☐	☐	☐	☐	☐
kuidas hoiduda soovimatust rasedusest	☐	☐	☐	☐	☐
kuidas levivad seksuaalhaigused ning kuidas nendest hoiduda	☐	☐	☐	☐	☐

kondoomi kasutamine	☐	☐	☐	☐	☐
kuidas keelduda seksuaalvahekorra- (ei on ei)	☐	☐	☐	☐	☐
seksuaalõigused	☐	☐	☐	☐	☐
seksuaalsed erinevused (LGBT)	☐	☐	☐	☐	☐
seksuaalsus meedias	☐	☐	☐	☐	☐
pornograafia	☐	☐	☐	☐	☐
soorolid ja soostereotüübid	☐	☐	☐	☐	☐

Kas tundsid, et mingeid teemasid tuleks põhjalikumalt tundides käsitleda? *

Jah

Ei

Palun põhjenda oma arvamust: *

Your answer

Kuivõrd nõustud järgmise väitega: *

	Jah kindlasti	pigem jah	ei oska öelda	pigem ei	kindlasti ei tundnud
Olen saanud seksuaaltervist puudutavatele küsimustele tunnis vastused	☐	☐	☐	☐	☐

Palun põhjenda, kui vastasid eelmisele küsimusele, et „pigem ei“ või „ kindlasti ei“, mis teemasid peaks põhjalikumalt tundides käsitlema?

Your answer

Kas tundides oli selliseid teemavaldkondi, mida pead enda jaoks väga huvitavaks, kuid sellest ei räägitud? *

Your answer

Kas tundides käsitleti ROHKEM suhete, seksuaalsuse ja seksuaalelu? *

- positiivseid külgi
- kaasnevaid ohte ja probleeme
- võrdselt nii positiivseid külgi kui kaasnevaid ohte ja probleeme
- Other: _____

Palun vali enda jaoks sobiv vastus: *

	ääretult ebamugavalt	ebamugavalt	neutraalselt	mugavalt	väga mugavalt
Kui inimeseõpetuse tundides käsitleti seksuaaltervise teemat, siis tundsin tundides end	☐	☐	☐	☐	☐

Palun põhjenda oma eelneva küsimuse vastust. Millest sõltus, et tundsid end nii? *

Your answer

Kuidas koolis käsitleti seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemasid? Märki sobiv vastus igale reale. *

	põhiliselt seda	mõnel korral	üldse mitte
õpetaja on tunnis pidanud loenguid ja jaganud infot	☐	☐	☐
rühmatööd ja -arutelud, vestlused ja ajurünnakud	☐	☐	☐
praktilised harjutused (nt rollimängud, kondoomi peale panemise harjutamine kunstpeenisel/ mulaažil jmt)	☐	☐	☐
iseseisev töö	☐	☐	☐
spetsialistid väljast poolt kooli	☐	☐	☐
kooli terviseõe külastus	☒	☐	☐

Kas oleksid soovinud, et õpetaja oleks kasutanud mingeid muid viise? *

Your answer

Kuidas saaks parandada suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemade käsitlemist koolis? (märgi kolm kõige olulisemat muutust) *

- käsitletakse rohkem erinevaid teemasid
- minnakse rohkem teemadega süvitsi
- kasutatakse positiivsemat lähenemisviisi, räägitakse rohkem positiivses võtmes seksist ja suhetest
- teemasid käsitletakse tõsisemalt
- kasutatakse õppemeetodeid, mis oleksid vähem ebamugavad
- kasutatakse rohkem näiteid reaalsest elust
- õppetunde alustatakse varasemas eas (nooremates klassides)
- toimuks väiksemates gruppides
- õpetamine toimuks stiilis, mis muudaks õppimise lõbusamaks ja nauditavaks
- õpilastega peetakse rohkem nõu
- minu vajadusi võetakse rohkem arvesse
- vanemad ja hooldajad oleksid rohkem seotud sellega, mida me koolis õpime
- õppetunde alustatakse hilisemas eas (vanemates klassides)
- ma arvan, et suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemade käsitlemist koolis ei pea paremaks muutma
- ei oska öelda
- Other: _____

Kust oleks Sinu jaoks kõige meeldivam ja käepärasem saada infot suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemadel? (märgi kolm kõige olulisemat infoallikat)

- kooliõelt
- perearstilt
- kooli (inimeseõpetuse, terviseõpetuse jm) tundidest
- noorte nõustamiskeskusest/seksuaaltervise kliinikust
- HIV nõustamise ja testimise kabinetist
- noortele suunatud veebilehtedelt, sotsiaalmeediast või mobiiliäpist
- HIV.ee veebilehelt
- sõpradelt
- vanematelt
- noortele suunatud telefonilt (usaldustelefon, lasteabitelefon jm)
- noortele mõeldud saadetest televisioonist või raadiost
- ajalehtedest, ajakirjadest
- kampaniatest (plakatid tänaval, reklaamklipid jm)
- Other: _____

Kuidas Sa hindad koolis suhete, seksuaalsuse ja seksuaaleluga seotud teemade käsitlemise kvaliteeti üldiselt? *

väga hea hea ei hea ega halb halb väga halb

Minu arvates on:

Põhjenda palun oma arvamust... *

Your answer

Minu huvi inimeseõpetuse tundides käsitletavate teemade vastu on *

väga suur suur ei suur ega väike väike üldse pole huvi

Minu huvi on:

Back

Submit

Page 3 of 3

Clear form

Lisa 2: Lapsevanemate kiri

Sirli.Solom 14. märts kell 23:40

8. klasside osalus seksuaalhariduslikus uurimuses.

Sõnumit näevad: 8a vanemad ja õpetaja 8b vanemad ja õpetaja 8c vanemad ja õpetaja Sirli.Solom

Lugupeetud lapsevanemad!

Minu nimi on Sirli Solom ning olen [redacted] inimeseõpetuse õpetaja. Olen kirjutamas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias lõputööd seksuaalharidusest. Töö eesmärgiks on teada saada, kuidas 8. klassi noored mõistavad, mis on seksuaalsus, mis on seksuaalharidus ning millised on nende ootused seksuaalharidusele. Töö raames on vajalik läbi viia küsitlus 8. klasside õpilaste seas.

Küsimustik on anonüümne ning lõputöös ei kajastata [redacted] nime.

Palun teil anda mulle hiljemalt 22.märtsiks Stuudiumis eraldi kirjaga teada, kui te ei ole nõus lapse osalusega minu lõputöö uurimuses. Juhul kui nõustute küsitlusega, pole tarvis kirjale reageerida.

Ette tänades

Sirli Solom

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sirli Solom,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Põhikooli õpilaste hinnangud seksuaalharidusele ühe kooli näite”, mille juhendaja on Agda Grahv, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Sirli Solom

22.05.2023